

M.O.

mededelingen opbouwwerk

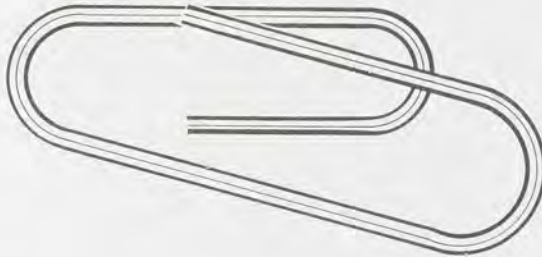
AUGUSTUS '83
2e jrg., nummer 12
verschijnt tenminste
achtmaal per jaar

in dit nummer

In dit nummer vindt u o.m.:

- * Dronten wil reguliere, betaalde banen voor werklozen scheppen met behulp van overheidssubsidies pag. 6
- * Protest tegen nieuwe bezuinigingen op RBR-SCW pag. 9
- * Wil van de Leur op de opinie-pagina over het alternatieve groen in Tilburg, het zelfbeheer van bewoners en de grote zorgvuldigheid die het opbouwwerk in dit soort zaken moet betrachten pag. 11
- * Studie en onderzoek: Maarten Snel over de beleidsanalyse van de WRR inzake Woningcorporaties pag. 13 en Harry Broekman over de publikaties van de Werkgroep 2000: "Vuile handen en goede boekjes" pag. 15
- * Aan dr. G. Hendriks werd onlangs de publikatie "Opbouwwerk in de tachtiger jaren" aangeboden. In zijn reactie daarop benadrukte Hendriks de sociaal-educatieve functie van het opbouwwerk en sprak hij zijn zorgen uit over de "versmalling" van het welzijnsbegrip en -beleid pag. 17
- * Werk en welzijn: Fries export-artikel pag. 21
- * M.O. organiseerde een groepsgesprek van enkele bestuursleden van plaatselijke opbouwwerkinstellingen. "Soms denk ik: de enige die mondig is geworden ben ik zelf" pag. 25
- * In Tijdschrift-thema: stadsvernieuwing en inspraak, het blijft voetballen met een ping-pongbal pag. 34

*Er zit een luchtje aan (3) *Huur- en woonlastenakties (3) *OBASA-scholingsmap (4) *Wegwijs in premieland (4) *Alkmaar leurt met subsidie (4) *Fries WAO-beraad: broei (5) *Werkplan '84 Opbouwwerk Heerenveen (5) *Uniek projekt voor werklozen in Dronten (6) *Studiedag over racisme (6) *Studiedag lokale omroep (7) *Themadag concurrentie- vervalsing (7) *Lokale ekonomie en zelfbeheer (8) *Studiedag opbouwwerk en onderwijsstimulering (8) *Protest tegen nieuwe bezuiniging op RBR SCW (9) *Hulpmiddelen ten behoeve van het opbouwwerk (10) *Alternatief groen: Tilburg gaat het doen (11) *Woningcorporaties: een beleidsanalyse (13) *Vuile handen en goede boekjes (15) *Simulatie-spel stadsvernieuwing (16) *Aanbieding "Opbouwwerk in tachtiger jaren; reactie dr. G. Hendriks (17) *Sporen van een nieuwe wooncultuur (18) *Vrouwenprojekten in buurten (19) *Decentraal: gratis blad VROM (20) *Werkloosheidsprojekten (20) *Werk en welzijn: Fries export-artikel (21) *Advies bij stookkostenproblemen en het voorkomen daarvan (22) *Drijvende 1- + 2-persoons huisvesting (24) *Groepsgesprek bestuursleden plaatselijke opbouwwerkinstellingen: "Soms denk ik: de enige die mondig is geworden ben ik zelf" (25) *Stadsvernieuwing en inspraak (31) *Onderwijsstimulering Zaanstad (35) *Ondersteuning op het welzijnsterrein (37) *Brochure opbouwwerk en onderwijsstimulering (38) *Op kamers (38) *Geur en fleur (38) *Verzekeringen (39) *Bouwen voor de buurt (39) *Herstructurering landelijke organisaties (39)

ER ZIT EEN LUCHTJE AAN

Aan het gas in Rotterdam zit niet alleen letterlijk maar ook figuurlijk een luchtje. Rotterdam scoort het hoogst met de gemeentelijke tarieven voor gas, elektra en stadsverwarming en neemt ook een voorname plaats in wat betreft het aantal afsluitingen van energietoevoer aan zgn. "wanbetalers". Volgens het ombudsteam Crooswijk gaat het niet om wanbetalers, maar om mensen die door de verlaging van inkomens en stijging van de (woon-)lasten hun energierekening niet meer (tijdig) kunnen voldoen. Het ombudsteam vindt dat afsluitingen niet meer mogelijk moeten zijn, tenzij "aantoonbare kwade wil" is bewezen. Het laatste woord daarover moet niet door het energiebedrijf worden gesproken, maar door een beroepscommissie vanwege en vanuit de gemeenteraad. Het ombudsteam vindt dat het GEB behalve gespreide betalings- en kredietmogelijkheden ook schuldsaneringsmogelijkheden moet creëren en daarvoor een apart fonds stichten. Over alle regelingen en hulpverleningsmogelijkheden - ook die van buiten het bedrijf - moet goede voorlichting worden gegeven. Voor dat het allemaal zo ver komt, kan het nutsbedrijf ook wel wat doen om betalingsachterstanden te voorkomen. Het komt nogal eens voor dat het voorschotbedrag te laag wordt ingeschat of niet tijdig verhoogd bij verhuizingen, ook worden termijnnota's soms vier of vijf maanden te laat gestuurd. Wie kan dan nog zonder problemen de rekening voldoen? Een meer coulante houding van het nutsbedrijf bij betalingsachterstanden zou op zijn plaats zijn.

"Er zit een luchtje aan", onderzoek naar de praktijken van het Rotterdamse GEB, uitgave van het Wijkorgaan Crooswijk, Pijperstraat 37, 3034 BG Rotterdam. Tel. 010-139440.

HUUR- EN WOONLASTENAKTIES

"Geen huisuitzettingen of afsluitingen van gas en licht" is ook een van de eisen van het in maart jl. opgerichte Woonlasten Overleg Nederland (WON). Het werken met deurwaarders, huisuitzettingen en afsluiting van energie biedt geen enkele oplossing voor de woonlastenproblemen. Daar moet een politieke oplossing voor komen volgens het WON. Het eisenpakket dat daartoe strekt houdt in de invoering van een inkomens-woonlastensysteem (koppeling woonlasten aan netto-inkomen) én zolang er nog niet een dergelijk acceptabel systeem is verlaging van verschillende woonlasten. Het WON heeft onlangs een informatiemap "Woonlasten omlaag" uitgebracht om mensen te stimuleren hun protest te laten horen. In de map een "legale" manier om de huurverhoging te weigeren, het organiseren van huurverhogingsakties, huurinhoudingsakties en andere woonlastenakties, voorbeelden van bezwaarschriften, enz.

De map kan worden besteld door f 5,10 over te maken op girorekening 35.00.385 t.n.v. Woonlasten Overleg Nederland te Emmen, onder vermelding van "infomap".

OBASA-SCHOLINGSMAP

Sinds enkele jaren verzorgt het OBASA, samen met het Nederlands Centrum voor Democratische Burgerschapsvorming scholingen voor buurtbewoners die actief zijn op het woon-, huur- en stadsvernieuwingsgebied. T.b.v. deze scholingen is een scholingsmap gemaakt, die is toegespitst op de Amsterdamse situatie, maar ook heel goed elders in het land te gebruiken is. De map is bedoeld als naslagwerk voor iedere aktievoerder(ster), als handleiding, als hulp bij (huur-)spreekuren en als leidraad bij het organiseren van scholingen in de buurt.

Door de snel veranderende regelingen op volkshuisvestingsgebied is inmiddels ook de 2e druk uit 1982 niet meer voldoende aktueel. Daarom is een bijstelling gemaakt in de vorm van aanvullingen/wijzigingen op de bestaande tekst. De literatuur- en adressenlijsten zijn geaktualiseerd.

De OBASA-scholingsmap mét "Aanvullingen '83" kost tezamen f 15,25 (inkl. verzendkosten). Los kost "Aanvullingen '83" f 4,10, inkl. verzendkosten. Te bestellen door overmaking van het verschuldigde bedrag op girorekening 20.32.327 van het NCDB te Amsterdam, o.v.v. OBASA-scholingsmap, resp. Aanvullingen.

WEGWIJS IN PREMIELAND

"Wegwijs in premieland" is een gezamenlijke uitgave van zes ministeries betreffende subsidies en garanties waarmee de overheid kleine en grote ondernemingen een steuntje in de rug kan geven. Het is geen complete opsomming, maar een greep uit de vele regelingen: garantiekredieten, loonsubsidies, verruimde werktijdverkorting, kaderregeling bedrijven stadsvernieuwingsgebieden, subsidieregelingen energiebesparing, enz. Van elke regeling worden de voornaamste gegevens vermeld en de naam van het ministerie waar men voor informatie terecht kan.

De brochure kan worden besteld door overmaking van f 3,- per ex. op girorekening 751 van het Distributie Centrum Overheidspublicaties Den Haag.

ALKMAAR LEURT MET SUBSIDIE

De weg weten in premieland kan de eigenaar van een bedrijfje - of indirekt de buurt die voorzieningen in stand wil houden - goed van pas komen. In de gemeente Alkmaar, die als zovele gemeenten kampt met aanzienlijke financiële problemen, moest het kollege zijn uiterste best doen om van acht ton subsidie af te komen. Alkmaar kreeg vorig jaar vier ton van het rijk in het kader van de regeling "Steun bedrijven in de stadsvernieuwingsgebieden". Daar is maar beperkt gebruik van gemaakt en dit jaar kwam er weer vier ton subsidie bij. Zo'n 350 bedrijven werden aangeschreven om hen op de hoogte te stellen van de regeling,

die onder meer inhoudt subsidie voor een bedrijf bij verplaatsing, inkomenssteun bij gedeerde winst en objekt-subsidie. De kaderregeling is in mei van dit jaar verruimd, omdat de oude regeling voor de gemeenten te beperkend werkte. Op een informatie-avond, waar maar tien ondernemers kwamen opdagen, bleek veel onbekendheid met de regeling te bestaan. De Alkmaarsche Courant van 14 juli meldt dat de gemeente echt niet koste wat het kost van het geld af wil, al vloeit het te zijner tijd weer terug naar de gemeenschapskas. Waar het wel om gaat is dat de regeling bekend wordt en dat er waar nodig en zinnig gebruik van wordt gemaakt. Aan het eind van de avond wordt de ondernemers gevraagd om toch vooral kollega-neringdoenden en burens van de regeling op de hoogte te brengen...

FRIES WAO-BERAAD: BROEI

In haar Rondzendbrief van juni/juli gaat het Fries WAO-Beraad in op de al aangekondigde grote besnoeiingen van zo'n 12 miljard. Vastgesteld wordt dat de WAO-ers vooral als Kop van Jut zullen moeten dienen om een grote portie van die bezuinigingen binnen te halen.

Het Beraad voorspelt een inkomens-achteruitgang van 10%, een volgens haar "bekend percentage", want dat hebben de arbeidsongeschikten dit jaar ook al moeten inleveren.

De Friese WAO-ers voelen er maar weinig voor om gekonfronteerd met de keuze tussen "berusting en verzet" voor dat laatste te kiezen: "Er broeit Politiek Den Haag onderschat schromelijk wat er broeit. Ze weten blijkbaar niet hoe hooi- en veenbranden ontstaan. Laat staan een fik in de samenleving".

*Fries WAO-Beraad, Zuidvliet 230,
8921 BN Leeuwarden. Tel. 058-139992*

WERKPLAN '84 OPBOUWWERK HEERENVEEN

Het Heerenveense opbouwwerk heeft in een brochure van 36 pagina's het werkplan voor 1984 uiteengezet. Vastgesteld wordt dat in economisch slechte tijden de vraag naar opbouwwerk-ondersteuning groeit. Maar gegeven de beperkte middelen moet zorgvuldig afgewogen worden welke groepen en maatschappelijke vraagstukken beroepsmatige ondersteuning noodzakelijk maken. Het Heerenveense opbouwwerk hanteert daartoe een zestal criteria, t.w.:

- * de sociale zekerheid in ruime zin: hoe staan groepen er voor rond punten als het hebben van werk en inkomen, zijn de kosten van het levensonderhoud op te brengen;
- * de woon-situatie: de toestand/voorzieningen in de woning en direkte woon-omgeving;
- * voorzieningen: aanwezigheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid;
- * sociale kontakten: relaties/isolement;
- * relaties met overheden en instanties vanuit de betrokken groepen;
- * probleem-oplossend vermogen: in welke mate kan men wel/niet de eigen boontjes doppen.

Het Werkplan '84 eindigt met een zeer gedetailleerd projekten-overzicht en een berekening van de verdeling van beroepsmatige aandacht voor de onderscheiden bewoners-organisaties.

*Opbouwwerk Heerenveen, Badweg 6-a,
8442 AD Heerenveen. Tel. 05130-26600*

UNIEK PROJECT VOOR WERKLOZEN IN DRONTEN

informatie

De gemeente Dronten wil 10 tot 12 werklozen aan een baan helpen met behulp van overheidssubsidies. Het gaat niet om werk met behoud van uitkering. Dronten heeft op die manier al zo'n 60 mensen aan het werk, die naast hun uitkering een onkostenvergoeding ontvangen en waarbij het voornamelijk gaat om "gemeenschapstaken". Het nieuwe plan betreft het scheppen van reguliere, betaalde banen in het kader van het project 'Flevo-Recreatieland'. Met dit project beoogt Dronten de aanleg van fiets-, wandel- en ruiterspaden, de bouw van blokhutten en picnicplaatsen, de aanleg van een pontje en allerlei andere voorzieningen, waaronder ook de aanleg van dorpscampings bij de drie dorpen in de gemeente en het planten van bomen met eetbare vruchten langs de fietsroutes. Inmiddels zijn al vrij bevredigende gesprekken gevoerd met het ministerie van Landbouw en Visserij over een experimentele subsidie voor gereedschaps- en materiaalkosten. Aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is gevraagd om een gesprek omtrent de mogelijkheden om met het geld van de werkloosheidsuitkeringen en bepaalde object-subsidies betaalde banen te creëren. Dronten hoopt hier na de vakantieperiode uitsluitel over te verkrijgen. Tot nu toe zijn er van officiële en onofficiële kant al veel positieve reacties op het plan ontvangen.

STUDIEDAG OVER RACISME

bijeenkomsten

Opbouwwerkers krijgen in hun werk steeds meer te maken met allerlei vormen van racistische uitingen. Buitenlanders (of beter: kulturele minderheden) worden in de beleving van Nederlandse bewoners meer en meer verantwoordelijk gesteld voor zaken die in onze samenleving als slecht worden gezien: de enorme werkloosheid, de huisvestingsproblemen, de verpaupering van buurten en wijken, de afbraak van sociale zekerheden, de toenemende criminaliteit etc.

Voor de opbouwwerker, gekonfondeerd met deze problematiek, vormt de aanpak hiervan veelal geen geringe opgave: het helder krijgen van de problematiek en de belangen(groepen) die daarbij spelen; de eigen positie en houding van de werker daarbij; de te kiezen aanpak gezien de middelen, instrumenten en gegeven omstandigheden.

Om gezamenlijk tot duidelijker positiekeuzen en effectievere werkwijzen te komen, organiseert de Nederlandse Organisatie van Welzijnswerkers (NOW) in samenwerking met het NIMO een studiedag over dit onderwerp. Naast het verstrekken van informatie over signalering en aanpak van opkomend racisme, zal er op deze dag door de deelnemers op basis van hun praktijkervaringen gediskussieerd worden aan de hand van projektbeschrijvingen en concrete vragen. Inleidingen worden verzorgd door Frank Bovenkerk (socioloog, Universiteit van Utrecht), David Pinto (directeur stichting Buitenlanders) en Frans Kiekens (methodiekdocent KSA, ex-opbouwwerker).

De studiedag vindt plaats op vrijdag 23 september aanstaande in Utrecht. De kosten voor deelname bedragen voor NOW-leden \$ 19,50, voor niet-leden \$ 29,50 en voor instellingen \$ 35,--. In dit bedrag is een informatiemap inbegrepen.

Aanmelding kan telefonisch bij het bureau van de NOW (030) 334144.

STUDIEDAG LOKALE OMROEP

Op zaterdag 24 september zal in cultureel centrum De Meervaart te Amsterdam een studiedag over lokale omroep worden gehouden. De dag wordt georganiseerd door het NIMO en de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland.

Doel van de dag is om in brede kring van gedachten te wisselen over de vragen die bij het streven naar lokale omroep opdoemen. Het gaat daarbij met name om ideeën en praktijken die ingaan op de maatschappelijke betekenis van lokale omroep.

In de ochtend zal een viertal sprekers inleidingen houden:

- * Ed Hollander zal een overzicht geven van het overheidsbeleid rond lokale omroep.
- * Jan Bierhoff zal ingaan op de programpraktijk en de verschillende perspectieven die daarin naar voren komen.
- * Hans Jilesen zal de mogelijkheden van de techniek belichten, waarbij de nadruk zal liggen op de gebruiksvriendelijkheid en het 'low budget-aspekt'.
- * Ter afsluiting van het ochtendgedeelte zal een Engelse spreker ingaan op de praktijk van 'community communication', een benadering van de nieuwe media die voor Nederland zeer bruikbare ideeën op kan leveren.

De discussies in kleine kring 's-middags zullen zich concentreren rond een aantal thema's zoals: lokale omroep en bewonersinitiatief, apparatuur, gemeentelijk beleid, 'public access', beheer en bestuur, begeleiding en scholing.

Ter afsluiting van de dag zal een forumdiskussie worden gehouden.

Aan de studiedag kunnen ongeveer 300 mensen deelnemen: mensen die op dit terrein plaatselijk actief zijn, welzijnswerkers, mensen uit gemeentelijke kring, onderzoekers en mensen die bij landelijke lokale-omroep-ontwikkelingen zijn betrokken, deelnemers uit de kring van videocentra e.d.

Voorlopige aanmelding bij het NIMO, Havensingel 8, 5211 TX Den Bosch, tel. 073 - 137295, onder vermelding van de betrokkenheid bij lokale omroep. Bij overintekening zal worden gestreefd naar een evenwichtige verdeling over de genoemde groepen. Kosten voor deelname bedragen \$ 25,-- inclusief lunch, over te maken na bericht van deelname.

THEMADAG CONCURRENTIE-VERVALSING

De leden van het samenwerkingsverband Opbouwwerk en lokale werkgelegenheidsvraagstukken gaan zich op 13 september a.s. tijdens een thema-bijeenkomst buigen over de problematiek van de concurrentievervalsing. Drs. Peter Keijzers van de Economische Faculteit van de Erasmus-universiteit houdt een inleiding over dit onderwerp. In een praktijkdiskussie kan vervolgens de gang van zaken worden vergeleken in verschillende lokale situaties en kunnen concrete ervaringen/aanvaringen met en rond concurrentievervalsing worden besproken.

LOKALE EKONOMIE EN ZELFBEHEER

Het komende themanummer van Mededelingen Opbouwwerk, dat in september uitkomt, is gewijd aan lokale economie en zelfbeheer. Het uitgangspunt voor het themanummer is hoe mensen in vormen van koöperatief c.q. zelfbeheer een antwoord proberen te vinden op de problematiek van stijgende lasten, dalende inkomsten en de afbraak van kollektieve voorzieningen. In het nummer worden voornamelijk lokale projekten beschreven die niet primair het scheppen van werkgelegenheid ten doel hebben, maar de totstandkoming van een maatschappelijk zinvolle produktie. D.w.z. een produktie die ten goede komt aan die groepen in de samenleving die de bezuinigingen op dit moment het hardst in hun portemonnee voelen.

Het gaat om projekten uit de Derde Wereld, Nederland en de rest van Europa. Het themanummer zal ook ingaan op de positie van het opbouwwerk, op de relatie buurtbeweging - werkbeweging en op de ideologische konsekwenties van vormen van zelfbeheer. Als supplement wordt een artikel opgenomen over alternatieve financieringsmogelijkheden en een colofon van organisaties en publikaties op dit terrein. Het samenwerkingsverband Buurteconomie heeft de Erasmusuniversiteit opdracht gegeven een analyse te maken van wat kan worden verstaan onder buurteconomie. Onlangs is een concept-rapport verschenen "Aanzet tot buurteconomisch denken". Het rapport omschrijft het begrip buurteconomie en geeft een analyse van het economisch kringloopproces op buurtniveau. Het samenwerkingsverband zal het concept-rapport bekomentariëren, waarna het mede als basis zal dienen voor enkele studiedagen die het Platform Opbouwwerk zal organiseren.

*Informatie bij Bart Lammers,
Platform Opbouwwerk*

STUDIEDAG OPBOUWWERK EN ONDERWIJSSTIMULERING

Op donderdag-avond 22 september en vrijdag 23 september a.s. wordt in het Evert Kupersoord te Amersfoort een studiedag gehouden over de positie van het opbouwwerk in het onderwijsvoorrangsbeleid.

De dag wordt georganiseerd door het samenwerkingsverband Opbouwwerk en onderwijsstimulering in samenwerking met de Werkplaatsen Opbouwwerk Noord-Nederland en Zuid-Oost Nederland.

De dag is bedoeld voor opbouwwerkers die werken in de praktijk van de onderwijsstimulering, zowel in de combinatiepakketten, in de gebieden, als in de zgn. "Spontane projekten". De voorbereidingsgroep wil door middel van deze studiedag de deelnemers een aantal handvaten bieden voor hun funktioneren binnen het nieuwe onderwijsvoorrangsbeleid.

Volgens dit beleid zal het opbouwwerk moeten samenwerken in het kader van de geformuleerde eisen rond een gebiedsplan. Hoe kan nu het opbouwwerk - enerzijds als onderdeel van het welzijnsveld en anderzijds als organisator van de verschillende buurt- en wijkbelangen - werken aan een integrale benadering van de onderwijsproblematiek, zonder verlies van eigen doelstellingen?

Met andere woorden: Hoe kan een gemeenschappelijke probleemanalyse tot stand komen, die stoelt op een brede analyse van leefbaarheidsvraagstukken op buurt- en wijkniveau?

Dit thema zal worden behandeld in enkele inleidingen en aan de hand van

diskussiemateriaal; voorts zal het thema nader worden uitgewerkt in een gefingeerd praktijkvoorbeeld.

Belangrijke vragen in de discussie zijn:

- * Op grond van welke visie op opbouwwerk en onderwijsstimulering maak je een probleemanalyse?
- * Hóe maak je een probleemanalyse?
- * Hoe ga je aan de hand van die probleemanalyse aan de slag om de belangen onderwijs-welzijn te organiseren?

De studiebijeenkomst begint 's avonds om 19.00 en eindigt de volgende dag om ca. 16.00 uur. De bijdrage in de kosten bedraagt \$ 25,- per persoon, inclusief overnachting en maaltijden.

Het maximum aantal deelnemers is 50.

Aanmelding vóór 1 september onder vermelding van functie en wijk/projekt waarin gewerkt wordt.

Bij overintekening zal aan de deelname van het uitvoerend opbouwwerk prioriteit worden gegeven.

*Informatie en aanmelding bij:
Bart Lammers, Platform Opbouwwerk,
Prins Mauritslaan 26, 2582 LS Den Haag
tel.: 070 - 521354.*

PROTEST TEGEN NIEUWE BEZUINIGING OP RBR-SCW

Enige tijd geleden heeft de minister van WVC in een schrijven aan de gemeentebesturen aangekondigd in 1984 wederom te zullen bezuinigen op de rijksbijdragen sociaal-kultureel werk.

Hij maakte daarbij bekend ditmaal de kortingen niet "ponds-ponds-gewijs" te zullen doorvoeren, maar - met als criterium jeugdwerkloosheid - bepaalde gemeenten te ontzien, hetgeen dan zou leiden tot aanzienlijk hogere kortingen in andere gemeenten.

Een aantal plaatselijke instellingen en het Platform Opbouwwerk hebben bezwaar aangetekend tegen deze nieuwe bezuinigingen.

Het Platform schrijft in een brief aan de minister ernstige bedenkingen te hebben tegen zowel de bezuinigingen als de daarbij te volgen werkwijze.

In de brief wordt allereerst ingegaan op de functies van het opbouwwerk in de sociaal-organisatorische, strategische en tactische, alsmede edukatieve ondersteuning aan initiatieven van groepen en (zelf-)organisaties van mensen. Gesteld wordt dat men de opbouwwerk(st)er kan karakteriseren als "organisatie-adviseur" van bewonersgroepen en -organisaties, die gewoonlijk ook als opdrachtgeefster fungeren, in vele gevallen ook bestuurlijk medeverantwoordelijkheid dragen en als zodanig in hoge mate de richting van de opbouwwerk-ondersteuning uitmaken.

Mede aan de hand van het NIMO-onderzoek "Opbouwwerk trends '83" wordt aan de bewindsman duidelijk gemaakt dat het opbouwwerk slechts zeer betrekkelijke aandacht besteedt aan vraagstukken die onder het zgn. "specifieke welzijn" vallen, maar vooral taken vervult op het terrein van brede leefbaarheidsvraagstukken. Met name wordt beroepsmatige opbouwwerk-ondersteuning gevraagd op terreinen als het minderheden-vraagstuk, de werkgelegenheid/werkloosheid en het wonen/woonlasten-vraagstuk.

De in afgelopen jaren reeds doorgevoerde bezuinigingen hebben ertoe bijgedragen dat de ondersteuning is toegespitst op sociaal-ekonomisch zwakke groepen. Omdat deze groepen toch al te maken hebben met de "afwenteling" van de crisis, in de vorm van hogere lasten, minder dienstbetoon en

lagere inkomens, zou het volgens het Platform niet acceptabel zijn wanneer nu juist de ondersteuning van eigen initiatieven en organisaties van bewoners en burgers tot een marginaal belang wordt verklaard.

"Het verzekeren van de (toch al beperkte) ondersteuning van genoemde groepen bij hun streven eigen, onderlinge oplossingen voor krachtig toegenomen maatschappelijke vraagstukken te vinden, dan wel zekere invloed te verwerven of te behouden op (politieke) besluitvormingsprocessen in de samenleving, is meer dan ooit geboden", aldus de brief.

Een tweede bezwaar richt zich tegen de werkwijze, waarbij jeugdwerkloosheidscijfers als criterium voor wel/niet korten worden geïntroduceerd. Afgezien van het grote belang van de jeugdwerkloosheids-problematiek, waar ook het opbouwwerk veel energie aan besteedt, komt het het Platform voor dat hiermee inbreuk wordt gemaakt op het gedecentraliseerd beleidssysteem en op de brede werkingssfeer van de RBR-SCW.

Tevens wordt een element van willekeur geïntroduceerd. Gegeven de regerings-prioriteiten zou een beleids-terrein als stadsvernieuwing even goed als criterium kunnen gelden voor wel of niet korten op de RBR-SCW als de jeugdwerkloosheid. Dat zou even "willekeurig" zijn, maar andere gemeenten bevoor- dan wel benadelen. Een willekeurige criterium-stelling heeft onherstelbare konsekwenties voor andere terreinen en valt des te meer af te wijzen als deze wordt opgelegd van rijkswege.

Het Platform dringt er bij de minister op aan er zo enigszins mogelijk zorg voor te dragen dat in 1984 geen extra bezuinigingen plaatsvinden op de toch al gelimiteerde SCW-middelen en voorts in ieder geval de bestuurlijke zorgvuldigheid te betrachten.

Als bijlage is een aantal brieven van plaatselijke instellingen bijgevoegd, die een inzicht bieden in de ondersteuningswerkzaamheden van deze instellingen en in de effecten van de voorgenomen "besparingen".

*Inlichtingen: Wil van de Leur,
Platform Opbouwwerk*

HULPMIDDELEN TEN BEHOEVE VAN HET OPBOUWWERK

Het Samenwerkingsverband "Uitwisseling van Hulpmiddelen in het opbouwwerk" heeft de afgelopen maanden ruim 200 instellingen benaderd met het verzoek om materiaal te zenden, dat kan dienen als hulpmiddel bij de organisatie en/of de uitvoering van het opbouwwerk.

De instellingen die aan het verzoek hebben voldaan, hebben tezamen zo'n 350 publikaties ingestuurd, variërend van jaarverslagen, beleidsnota's, personeelsstatuten, opzet dokumentatie, model werkplan tot huis-aan-huis folders, kontrakten met bewonersgroepen, informatiemappen, evaluatiemiddelen, videoprodukties, enz. Het materiaal is inmiddels gerubriceerd. Het Samenwerkingsverband bereidt een uitgave voor waarin een overzicht wordt gegeven van de hulpmiddelen. De uitgave is bedoeld als een eerste aanzet tot een betere uitwisseling van hulpmiddelen, opdat instellingen niet steeds weer "het wiel" behoeven uit te vinden.

*Inlichtingen: Charlotte Krop,
Platform Opbouwwerk*

ALTERNATIEF GROEN: TILBURG GAAT HET DOEN

Onder het motto "Wergroep 2000, Alternatieve Grünen" kritiseerde ik een artikel van enkele medewerkers van de Wergroep in het blad Binnenlands Bestuur (25-3-'83), omdat zij onder verwijzing naar de hoge kosten van het nobele plantsoenenwerk een grote besparing voorzagen bij overheveling van dit werk en de terreintjes richting bewoners. Ik konkludeerde toen dat de Wergroep 2000 een aantal belangrijke zaken oversloeg - waaronder de werkgelegenheid van plantsoenarbeiders en de noodzaak van een onderhandelings-positie voor de betreffende bewoners - en dus het "maatschappelijk prijskaartje" vergeten was.

In MO-11 reageren Derk van der Laan en Gerhard Geerken namens de Wergroep 2000: hun artikel was niet bedoeld om die aspecten aan de orde te stellen en dáárom waren ze overgeslagen.

Maar wat ik aan de kaak stelde was nu juist de opvatting dat je over dergelijke onderwerpen ideeën over "zelfbeheer" en "besparingen" kunt uitwerken zónder aandacht te besteden aan rechtstreekse en ingrijpende gevolgen in de vorm van (a) afbraak van werkgelegenheid en (b) in de onderhandelings- en rechtspositie van degenen die zelfbeheer aangeboden krijgen.

Gezien vanuit het opbouwwerk zijn zaken als "eigen beheer" en "zelfwerkzaamheid" van bewoners belangwekkend en staan zelfs voor bepaalde idealen. Maar - en dat geldt in de huidige politieke en sociaal-economische omstandigheden meer dan ooit - niet met oogkleppen op.

In hun reactie "Beter alternatief groen, dan niets doen" suggereren de Wergroepers dat het b.v. met het werkgelegenheids-effekt nogal meevalt: "Zelfwerkzaamheid neemt weliswaar een deel van het werk weg, maar dat is gezien het geldende overschot aan onderhoudswerk geen reden tot ontslag. De personeelsbezetting wordt bepaald op basis van het beschikbare geld en de totale hoeveelheid werk".

Het gaat mij er niet om een goedkoop en triest gelijk te halen, maar de plannen van de Tilburgse Wethouder Lambers (Algemeen Dagblad en Volkskrant van 17 juli) onder het motto "Bevolking moet zelf schoffelen" vallen moeilijk "werkgelegenheids-neutraal" te duiden:

Bij de gemeente Tilburg werken 130 mensen in parken en plantsoenen. Dertig daarvan zijn ambtenaar bij de gemeentelijke plantsoenendienst. Honderd in dienst van onderaannemers. Als de plannen doorgaan dan zal van deze laatste groep minder of helemaal geen gebruik meer gemaakt worden.

Aldus de Volkskrant die het werkgelegenheids-effekt aanroert.

Wijkcomités, die al jaren voor een dergelijke aanpak van de groenvoorzieningen hebben gevochten, gaan met man en macht aan de slag om alles in te richten op een manier die zij bij de gemeente vóór de bezuinigingen niet voor elkaar kregen.

Aldus het Algemeen Dagblad dat het eigen-beheers-aspekt aanroert.

Volgens het Nieuwsblad van het Zuiden van 4 augustus is het aanvalkelijk enthousiasme van bewoners om een groenstrook van de gemeente over te nemen al flink afgenomen. Er blijken nogal wat (juridische) haken en ogen aan het plan te zitten, zodat bij overdracht aan bewoners duidelijke voorwaarden moeten worden gesteld. Volgens A. Paulissen, woordvoerder van de bewoners, wil de gemeente meteen het onderste uit de kan hebben. Eigenaar-bewoners van een premie-woning zouden het volle pond moeten betalen voor de grond, terwijl huurders niets hoeven te betalen omdat de woonlasten niet omhoog mogen. Bovendien kunnen er, aldus Paulissen, problemen ontstaan als bewoners hun hypotheek willen veranderen. Ze lopen dan het risico dat ze de gemeente-garantie kwijt raken. Overname

zou alleen interessant zijn als dat kan op basis van erfpacht tegen een prijs van 3 gulden per meter in plaats van 5,5 gulden met indexering, vinden de bewoners. "En als de gemeente niet wil verkopen, zal ze zelf de plantsoenen moeten onderhouden, want we zullen niet accepteren dat het een grote troep wordt".

In Tilburg gaat het dus niet van zo'n leien dakje als werd verwacht, maar toch kan worden aangenomen dat ook op andere terreinen (denk aan het wonen) soorgelijke ontwikkelingen zullen komen; en het opbouwwerk zal daar nadrukkelijk mee geconfronteerd worden.

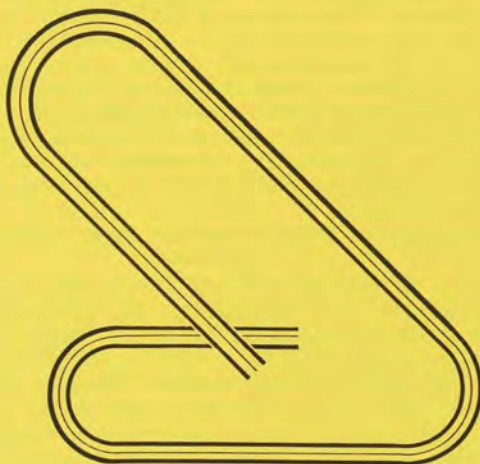
Dient de beheerder/huismeester van het flatgebouw er te komen/te blijven of geschieden die taken in eigen-beheer; wordt de schoonmaak van collectieve ruimten, trappen en portalen aan een schoonmaakbedrijf gegund of in eigen-beheer uitgevoerd?

Het is van het grootste belang dat het opbouwwerk als adviseur van bewoners-groepen en -organisaties rond deze vraagstellingen zorgvuldig binnen de concrete lokale verhoudingen en omstandigheden op in elk geval drie fronten analyseert:

- * kosten en baten; wat is het minimale/maximale te verwachten rendement van eigen- of mede-beheer (in economisch en juridisch opzicht, alsook in termen van maatschappelijke verhoudingen ter plaatse);
- * welke effecten brengt het aanbod/initiatief elders in de lokale samenleving teweeg en welke mede-verantwoordelijkheid bestaat daarvoor (te denken valt aan werkgelegenheids-effecten; afwegen van het aanbod/initiatief t.o. mogelijke energie-aanwendungen op andere terreinen);
- * de effecten op zowel onderlinge verhoudingen in een groep/buurt, als wel op de verhoudingen tussen de groep/buurt en betrokken instanties en het politiek bestuur.

Er kan geen twijfel over bestaan dat gezien vanuit het opbouwwerk het terugvoeren van een aantal concrete taken en verantwoordelijkheden naar samenlevingsverbanden zelf waardevol is. Maar kansen en risico's liggen ook hier dicht bij elkaar en dat vraagt om grote zorgvuldigheid.

Wil van de Leur

WONINGCORPORATIES; EEN BELEIDSANALYSE

In de serie "Vorstudies en achtergronden" heeft de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) een publikatie uitgebracht van L.Gerrichhauzen, getiteld "Woningcorporaties". In deze beleidsanalyse wordt het verschijnsel woningcorporatie onderzocht op een aantal verschillende aspecten. Twee vragen komen daarbij aan bod. De eerste vraag luidt "Wat is de positie van de woningcorporatie in het volkshuisvestingssysteem?". Deze vraag wordt uitgewerkt in deelvragen over de interne relaties van de woningcorporatie en over de relaties met de omgeving ervan. Naast deze eerste vraag van het "wat is"-type komt de volgende vraag van het type "Wat moet zijn" aan de orde: "Welke positie hoort de woningcorporatie in het volkshuisvestingssysteem in te nemen". Deze normatieve vraag wordt in de publikatie niet eenduidig beantwoord; wel wordt het nodige materiaal aangedragen om een helder zicht te geven op de mogelijke posities van een woningcorporatie en op de keuzes die daarbij gemaakt moeten worden.

Bij de beantwoording van de eerste vraag naar de feitelijke positie van een woningcorporatie in het volkshuisvestingssysteem passeert in Hoofdstuk 2 een groot aantal aspecten de revue. Naast omvang, territorium, formele regelgeving, interne organisatie en relatie met de omgeving wordt ook het belang van informele regels en de rol van verschillende onderdelen binnen de korporatie beschreven. Bij dit laatste wordt terecht onderscheid gemaakt tussen bestuur en leden enerzijds en werkapparaat anderzijds. Verhelderend is verder het onderscheid dat Gerrichhauzen maakt in de cliënten van de korporatie: huurders en woningzoekenden (in deze studie nu eens niet helemaal buiten beeld gebleven) als deel van de omgeving van een korporatie enerzijds en anderzijds de leden van de korporatie als onderdeel van de korporatie zelf, met als gevolg daarvan een dubbelrol voor de leden-huurders. Bij de beschrijving van de positie van een woningcorporatie wordt een typologie gepresenteerd die uiteenloopt van een instelling waar het beleid wordt vastgelegd door uitsluitend de bewoners tot een instelling waar een autonoom bestuur zijn volkshuisvestingsideeën realiseert. Uiteraard ligt er tussen deze twee polen een continuüm, waarbij de plaats die een korporatie daarop inneemt niet uitsluitend wordt bepaald door de juridische vorm (stichting of vereniging) van een woningcorporatie, maar eerder door de mate waarin de structuur open of gesloten is voor invloed van leden (huurders en woningzoekenden).

Wat betreft de omgeving van de woningcorporatie wordt beschreven hoe dit instituut sterk afhankelijk is (c.q. zich sterk afhankelijk opstelt) van politieke krachten, en relatief weinig probeert de omgeving te beheersen door zelf relaties aan te knopen; zelfs met de eigen cliënten zijn die relaties zwak ontwikkeld.

In Hoofdstuk 3 worden zes verschillende aspecten belicht:

- toelatingsbeleid (zou als controle-middel vanuit de overheid kunnen functioneren; blijkt in de praktijk nauwelijks te werken);
- financiering (korporaties zijn sterk afhankelijk van het landelijk beleid op dit punt, zowel wat betreft nieuwbouw, woningverbetering als onderhoud);
- opdrachtverlening (formeel hebben korporaties een sterke positie, maar in de praktijk hebben de gemeenten door gronduitgifte en bestemmingsplan de touwtjes stevig in handen; dit wordt versterkt door decentralisatie van het volkshuisvestingsbeleid. In de stadsvernieuwing schieten de korporaties tekort);
- woonruimteverdeling (op dit terrein verschilt het beleid sterk per gemeente; het wel of niet van kracht zijn van de Woonruimtetwet 1947 speelt

daarbij een belangrijke rol; in de praktijk blijken er vele samenwerkingsvormen met de gemeente te bestaan);

- beheer (beschreven worden: aangeboden woondiensten, koop en verkoop, onderhoud en verbetering, sloop; op de meeste van deze terreinen zijn de korporaties afhankelijk van overheidsvoorschriften);
- responsiviteit (over de kwestie in hoeverre de woningkorporaties gericht aan de vraag van bepaalde bevolkingskategoriën voldoen, kan weinig met zekerheid gezegd worden).

Op al deze aspecten wordt goed gedocumenteerd ingegaan. Nuttige en in de praktijk bruikbare informatie wordt overzichtelijk gepresenteerd.

Hoofdstuk 4 bevat een "Balans en Toekomstige ontwikkelingen". Hierin wordt een aantal algemene grondkenmerken besproken waarvan ik de samenvatting hier presenteren:

"Samenvattend: het woningcorporatiesysteem is een vorm van verstatelijkt particulier initiatief.

- het woningcorporatiesysteem en het overheidssysteem zijn wederzijds van elkaar afhankelijk;
- de interne toegankelijkheid van een woningcorporatie wordt door de deelnemers zelf bepaald;
- het woningcorporatiesysteem is onderworpen aan een complex geheel van formele en informele externe en interne controles;
- ten aanzien van allerlei variabelen bestaat er binnen het woningcorporatiesysteem een grote variatie;
- die variëteit betreft ook de positie van de cliëntèle. Soms is een toegelaten instelling een exclusieve belangenbehartiger, soms neemt zij een meer dualistische positie in;
- het woningcorporatiesysteem vervult een brede functie en huisvest niet een bepaald segment van de huishoudens."

Daarna worden vijf beleidsdilemma's beschreven. Beantwoording daarvan zal in sterke mate de positie van een korporatie in het volkshuisvestings-systeem in de toekomst bepalen. Het eerste dilemma betreft de vraag of een proces van verstatelijking of juist van privatisering op gang moet worden gebracht. Het tweede gaat over de grote variëteit in korporatievormen; moet uniformering of differentiatie worden gestimuleerd. Dilemma nummer drie gaat over de vraag of het de uitsluitende taak van korporaties moet zijn om in de huisvesting van bepaalde bevolkingskategoriën te voorzien. Het vierde beleidsdilemma betreft de vraag hoe de cliënten in het ingewikkelde web van formele en informele, externe en interne controles hun (on)genoegen over het doen en laten van een korporatie kunnen laten blijken. Het laatste dilemma gaat over de vraag of de professionaliteit binnen een korporatie moet toenemen om op effectieve wijze relaties met de omgeving te kunnen aanknopen.

Met behulp van deze dilemma's worden aan het eind van de publikatie van Gerrichhauzen enkele ideaal-typische posities van woningkorporaties beschreven. Op zich zelf is dit een interessante beschrijving maar de waarde van de degelijke presentatie van alle voorafgaande gegevens, kenmerken en beleidsdilemma's is vooral gelegen in het feit dat daardoor een heldere kijk ontstaat op de positie van een woningkorporatie. Vandaaruit kunnen op grond van geboden informatie gewenste veranderingen worden geformuleerd en wellicht zelfs op gang worden gebracht.

Maarten Snel

over: "Woningcorporaties; een beleidsanalyse",
L. G. Gerrichhauzen, WRR; V. 37, 1983
Staatsuitgeverij Den Haag.

(Ierland/Schotland/Amerika) - een vervolg op deze aanzet van de Werkgroep 2000 komt.

Harry Broekman

- Schep je eigen werk. Katern 2/3 1981.
 - Kleinschalig Ondernemen - na de start en wat dan. Katern 3/4 1983.
 - Buurteconomie - een andere aanpak. Katern 2 1983.
- De katernen kunnen worden besteld bij De Horstink, Amersfoort, giro 299050. Een enkel nummer kost \$ 5,40 + \$ 1,75 verzendkosten. Een dubbelnummer \$ 8,10 + \$ 1,75. Een jaarabonnement \$ 38,60.

P.S. De Werkgroep 2000 blijkt op gebied van buurteconomie ook te beschikken over een videoband en is druk doende een databank op dit terrein op te zetten. Inlichtingen: tel. 033 - 724224.

SIMULATIE-SPEL STADSVERNIEUWING

Als "verlate vrucht" van de Europese Stadsvernieuwingscampagne is onlangs gereed gekomen een boekwerkje over een simulatie-spel dat als onderdeel van de Campagne in 1981 in Groningen werd "gespeeld". Aan de orde wordt gesteld een stadsvernieuwings-situatie in de Gemeente Oudeveen, waarbinnen de gebruikelijke partijen en partners aan de bak moeten zien te komen: de politici, de diensten, bewoners en opbouwwerk, projectleider enz..

Er worden drie modellen uitgewerkt, t.w. één waarbij de buurt het initiatief neemt, één waarbij de gemeente op voorhand zit, en tot slot het model waarbij buurt en gemeente de handen ineen slaan.

Terecht wordt geadviseerd om bij het spelen van het simulatie-spel de deelnemers zoveel mogelijk hun wérkelijke rollen te laten spelen. De praktijk van het simulatie-spel dreigt immers nogal eens te ontaarden in absurde overdrijving, zodra men in de "huid" van een ander mag opereren. Het inzichtelijke boekwerkje wordt geleverd compleet met enkele (zelf in te ramen) dia-strips, waarmee een inzicht in de plaatselijke situatie te Oudeveen gegeven wordt.

Niet alleen interessant voor opleidings-situaties, maar wellicht ook heel bruikbaar in een aantal "werkelijke" lokale situaties. De Stichting De Beuk is desgewenst tot nadere informatie bereid.

Er is geen rechtstreeks verband tussen dit boekwerkje en de hardnekkige geruchten dat de Troonrede met één letter wordt bekort:

"De regering is voornemens in de komende periode de stadsvernieuwing krachtig te simuleren".

*Inlichtingen: Stichting De Beuk
André Mooij,
Hoelmerdijk 8-9,
1778 JJ Westerland
Tel. 02279 2770*

AANBIEDING "OPBOUWWERK IN TACHTIGER JAREN"; REAKTIE DR. G. HENDRIKS

De publikatie "Opbouwwerk in de tachtiger jaren" is uit. Dit boek bevat de schriftelijke en mondelinge inleidingen voor het congres dat de NOW medio maart 1982 organiseerde. Bovendien zijn een verslag van dat congres en enkele nabeschouwingen erin opgenomen.

Hieronder volgt een impressie van de aanbieding van het eerste exemplaar aan de heer G. Hendriks, Directeur-Generaal voor Maatschappelijke Ontwikkeling, tevens één van de inleiders op genoemd congres. Een recensie van de publikatie zal in een volgend nummer van M.O. worden opgenomen.

Tijdens de aanbieding werd het boek gekwalificeerd als een realistische neerslag van de discussies over het opbouwwerk die eind zeventiger jaren, begin tachtiger jaren plaats vonden. Vandaaruit werd vooruitgeblikt naar de voor ons liggende periode, en bleef de (mogelijke) rol van het ministerie van WVC niet onbesproken. Wat wil en wat kan dit ministerie nog doen in een periode waarin de overheidsbemoediging met het dagelijks leven afneemt, de beslissingen over de verdeling van de armoede op lokaal niveau genomen worden en er ten departemente een sterke nadruk is komen te liggen op procedures en regelgeving?

Door de samenstellers van de publicatie werd de dringende suggestie aan het adres van het ministerie gedaan, om het zware accent op activiteiten rond regelgeving, procedurebewaking en management te doen afnemen ten gunste van activiteiten die meer op de inhoud van het werk, i.c. het opbouwwerk, gericht zijn. Van formele regelaar zou het weer een vak-ministerie moeten worden. Een goede mogelijkheid daartoe is gelegen in het onderhouden van stevige contacten met de praktijk en de ideeën die daar ontwikkeld worden. Naast contacten met de "traditionele" opbouwwerkpraktijk moet meer en meer aansluiting gezocht worden bij nieuwe kaders en zich ontwikkelende (informele) organisaties op lokaal niveau. Waar het opbouwwerk de opkomst van die nieuwe samenlevingsverbanden ondersteunt, kan het belangrijke praktijk-informatie aandragen, op grond waarvan op landelijk niveau een beleidsvisie ontwikkeld kan worden. Daarbij is voor het ministerie en meer in het bijzonder voor de Afdeling Opbouwwerk een belangrijke taak weggelegd. Het aangeven van het belang van de functie opbouwwerk met z'n informerende, edukatieve en emanciperende karakter op diverse beleidsterreinen is een landelijke zaak en dient niet aan de gemeenten te worden overgelaten, aldus de samenstellers.

In zijn reactie op de aanbieding van "Opbouwwerk in de tachtiger jaren" benadrukt de heer Hendriks de sociaal-edukatieve functie die het opbouwwerk heeft. Deze functie, die veelal gericht is op de minder gefortuneerde burgers, staat onder druk van bezuinigingen en decentralisatie. Sociaal-edukatief werk (opbouwwerk) verdient volgens hem een grotere maatschappelijke erkenning, omdat het in belangrijke mate heeft bijgedragen tot (en hier citeer ik letterlijk):

- meer informatie aan de burgerij, waardoor daar een beter begrip ontstaat voor de problemen en de mogelijke oplossingen;
- het bevorderen van een meer directe betrokkenheid bij de mensen om ook hun aandeel te leveren in de oplossing;
- het helpen bevorderen, dat de burgers een grotere verantwoordelijkheid dragen voor het beheer en de uitvoering van activiteiten;
- het overbruggen van de geestelijke en psychologische afstand tussen de institutionele kaders (m.n. overheid en particuliere organisaties) én de gebruikers;

- de kennisoverdracht aan burgers; om zowel het "a-b-c" beter te beheersen dan wel beter toegerust te zijn om leiding te geven aan ontwikkelingen in de samenleving;
 - er aan bijdragen dat de sociale en psychologische afstanden worden overbrugd, die er zowel in de autochtone bevolking bestaan als tussen deze en de groeperingen die van buiten komen.
- (einde citaat)

Een bedenkelijke ontwikkeling die de heer Hendriks signaleert is de "ver-smalling" van het welzijnsbegrip en van het welzijnsbeleid. Vroeger legde het ministerie van (toen nog) CRM actief en door de politiek daartoe gestimuleerd, contacten met andere beleidssectoren en departementen. Daarbij ging het erom de aandacht meer te richten op de sociale en de welzijnsaspecten in bijvoorbeeld de gezondheidszorg, de volkshuisvesting, het onderwijs en het werkgelegenheidsbeleid. Een positief resultaat is, dat er op andere werkerterreinen meer begrip ontstond voor de sociale dimensie. Maar, zo vraagt de heer Hendriks zich direkt daarna af, het valt nog te bezien in hoeverre "bij die andere beleidssectoren en departementen het begrip voor die component ook zodanig is beklijfd, dat de aandacht ervoor zal worden gecontinueerd in een tijd van bezuinigingen. Berichten uit het veld wijzen soms in een andere richting."

Met de laatste opmerking van Hendriks nog in het achterhoofd, las ik daags na de bijeenkomst op het ministerie het Meerjarenplan Stadsvernieuwing. Hij lijkt met zijn rethorische vraag direkt al gelijk te krijgen: In de welzijns-paragraaf van het Meerjarenplan Stadsvernieuwing is niets geformuleerd over een sociaal-educatieve functie, noch over informerende, educatieve en emanciperende taken voor bijvoorbeeld het opbouwwerk. Wel wordt er in die paragraaf iets gezegd over het ontwikkelen van andere vormen van betrokkenheid waarin zelfwerkzaamheid, invloed en zeggenschap van betrokkenen gestalte krijgen: "De Regering is van mening dat het aan de gemeenten is om deze betrokkenheid te reglementeren." En even later als het gaat om het belang van de activiteiten gericht op voorlichting, inspraak en begeleiding wordt gezegd: "Ook voor wat betreft de subsidiëring wil de Regering de gemeenten aanspreken." De meeste van die gemeenten hebben juist van diezelfde Regering een aankondiging ontvangen dat de Rijksbijdrage voor Sociaal Cultureel Werk in 1984 met 20% gekort zal worden. Dergelijke passages uit het Meerjarenplan Stadsvernieuwing beantwoorden de vraag van de heer Hendriks in hoeverre bij andere beleidssectoren het begrip voor de sociale component nog beklijft in een tijd van bezuinigingen.

Maarten Snel

SPOREN VAN EEN NIEUWE WOONKULTUUR

Het lijkt erop dat in buurten en wijken de bakens worden verzet. Het verminderen van woonlasten vraagt meer de aandacht dan hoe we wonen en leven. Het hebben en behouden van werk is belangrijker dan de wijze waarop. De strijd om het dagelijks bestaan vervaagt de roep om (mede)-zeggenschap en democratisering. Een blik op agenda's en werkplannen van opbouwwerkers leert dat er nauwelijks ruimte is voor het ondersteunen van initiatieven, die het lange baan karakter dragen want hoe kortstondig is misschien de hulp die nog geboden kan worden nu opbouwwerkers zelf object van werkloosheid zijn.

Toch waag ik het erop een boek aan te bevelen dat gaat over een tiental

vernieuwende projecten. Het heet "Sporen van een nieuwe wooncultuur" en het is een vervolg op de konferentie die Humanitas in 1980 wijdde aan de toekomst van het ouder worden. Op plezierig leesbare wijze beschrijft Henny Nelissen haar speurtocht naar mensen die proberen meer verband in hun leven en samenleven te brengen dan bij de overheersende woonwijze mogelijk is. Ondanks tegenwerkende regelingen, voorschriften, gewoontes en belangen komen nieuwe vormen van wonen en zorg tot stand. De projecten zijn gekozen op grond van vijf criteria: zeggenschap in bouw en beheer, integratie van onder andere ouderen, levensloopbestendigheid van woningen en woonomgeving, menselijke maat en verweving van functies.

De charme van Kasko Purmerend, de Fokuswoningen in Groningen, het nog steeds bijzondere wooncentrum voor ouderen in Sneek en leef-, woon-, werkgemeenschappen in Haarlem en Amersfoort komen aan bod. Memoland in de polder en Centraal wonen in Hilversum en Rotterdam zijn niet vergeten. Het aardige van het boek is - naast de vormgeving en de fotografie van Rob Jansen - dat elk project wordt getoetst, dat randvoorwaarden voor succes worden aangegeven, evenals aanknopingspunten voor realisatie. Dit laatste is het doel, dat zowel bij de initiatiefnemers als bij Humanitas centraal staat. Gewenst wordt, dat de alternatieven meer mogelijkheden krijgen, dat het enge begrip "huis" zal worden opgerekt tot "manier van wonen en leven". Aan hulpbiedende instanties en ondersteunende dokumentatie is het laatste hoofdstuk gewijd.

Het boek is verkrijgbaar via de boekhandel en door het overmaken van \$ 17,50 (inkl. porto) op giro 582.000 t.n.v. Humanitas, J.W. Brouwerstraat 16, Amsterdam.

En om terug te komen op mijn begin juist in moeilijke tijden doet het goed te ontdekken dat creativiteit en nieuwe perspectieven kansen hebben. Het verhaal kàn worden voortgezet

Greet Hettinga

VROUWENPROJEKTEN IN BUURTEN

Tegen de verdrukking in zijn de afgelopen jaren veel vrouwenprojecten van de grond gekomen.

Ervaringen die in deze projecten worden opgedaan gaan snel verloren als ze niet worden vastgelegd. In het boek "Ze moeten het zelf doen" van Jolanda Keesom worden vier projecten besproken door vrouwen die zelf bij deze projecten betrokken zijn. Daartoe zijn gesprekken gevoerd met vrouwen van de volgende vier Amsterdamse projecten:

- * het vrouwengezondheidscentrum
- * het steunkomitee Marokkaanse vrouwen
- * de vrouwendag van het buurtcentrum B.O.C.
- * de vrouwenwerkwinkel de Paarse Kinker.

Al deze projecten hebben met elkaar gemeen dat ze zijn ontstaan vanuit een kritiek op en als een alternatief voor bestaande welzijnspraktijken.

In de gesprekken met de vrouwen staat centraal hoe de projecten zich in de loop van de tijd hebben ontwikkeld, welke (feministische) discussies zijn gevoerd en wat de perspectieven voor de toekomst zijn.

In het laatste deel van het boek wordt ingegaan op vragen die in alle projecten blijken te spelen zoals de spanning tussen persoonlijke en politieke inzet, verschillen tussen vrouwen, verhouding tussen medewerksters en bezoekers, organisatievormen, omgaan met deskundigheid, betaald en onbetaald werk en de werkwijze.

Het boekje besteedt vooral aandacht aan praktische problemen waar vrouwen voor komen te staan bij het ontwikkelen van eigen projecten.

De ervaringen en inzichten die in het boekje zijn neergeslagen kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan de praktijk van vrouwenprojecten die proberen buurtgericht te werken.

Het boekje omvat 208 pagina's en is verkrijgbaar door overmaking van f 15,50 op postgiro 5249542 t.n.v. van Jolanda Keesom, Amsterdam.

DECENTRAAL: GRATIS-BLAD VROM

Na het Departement van WVC ("DichterBij") komt nu ook het Ministerie van Volkshuisvesting met een gratis-blad, dat de geïnteresseerde betrokkene moet informeren over de "decentralisatie" van een aantal beleidsvelden. In het eerste nummer wordt voornamelijk ingegaan op de "proef-projecten decentralisatie volkshuisvesting" die in 1983 van start gaan.

*Te bestellen bij het Ministerie van VROM
Tel. 070 264201*

WERKLOOSHEIDSPROJEKTEN

Het Instituut Opbouwwerk Rotterdam heeft een informatiemap samengesteld over werkloosheidsprojecten. De map bevat een discussiestuk over werkloosheid, opbouwwerk en bewonersorganisaties, waarin ideeën worden aangereikt voor uiteenlopende activiteiten en werkprojecten. Als voorbeelden van activiteiten, waarbij ook zelfwerkzaamheid aan te pas komt, worden genoemd het oprichten van een roeiklub met botenhuis, het in de vaart brengen van een binnenschip of zee-zeilboot voor goedkope reizen, enz. Op de titel "werkloosheidsproject" zou hiervoor subsidie kunnen worden aangevraagd voor investeringskosten (project werkloosheid, particuliere fondsen). Het is een idee om tegen redelijke prijs iets mogelijk te maken wat via de markt onbetaalbaar is: het bieden van vrijetijdsbesteding en onderdak aan jongeren. Andere activiteiten in dit kader: het maken van een wijkkrant en/of het organiseren van wijkmanifestaties door vrijwilligers.

Een ander startpunt kan liggen in het feit dat veel dingen voor mensen individueel onbetaalbaar worden. Voorbeelden daarvan zijn de sleutelwerkplaats, de doe-het-zelf-garage, een camping of kampeer-boerderij op niet-kommerciële basis. Hier gaat het om "georganiseerde zelfwerkzaamheid" waardoor de kosten van voorzieningen (diensten, producten) omlaag gaan. Hiervoor zijn investeringssubsidies nodig.

Een derde uitgangspunt tenslotte is het wegvallen van voorzieningen in de kollektieve sektor, waarbij als voorbeeld van een werkloosheidsproject wordt genoemd: werkloze kleuterleidsters die een kinderdagverblijf runnen. Het IOR is zich er van bewust dat deze laatste ontwikkeling "konkurrentievervalsand" kan werken voor reguliere arbeid.

De initiatieven die worden genoemd scheppen géén arbeidsplaatsen, dat ligt volgens het IOR buiten het bereik van opbouwwerk en bewonersorganisaties. Naast het discussiestuk bevat de map veel relevante informatie.

De map kost f 5,- en kan worden besteld bij het IOR, tel. 010-767766.

WERK EN WELZIJN, FRIES EXPORT-ARTIKEL

De belangstelling om het Leeuwarder projekt "Werk en welzijn" ook elders toe te passen, neemt toe zowel binnen als buiten onze grenzen. Het projekt beoogt om - meest lager geschoolde - werknemers gedurende één à twee dagen in de week vrij te stellen voor werkzaamheden in de eigen buurt- of wijkorganisatie met behoud van loon en rechten. De vrijkomende arbeidsplaatsen worden ingenomen door werklozen.

In Nederland zijn inmiddels enkele opbouwwerkinstellingen o.m. Eindhoven en Hoorn aan het onderzoeken of een dergelijk projekt ook in hun stad tot de mogelijkheden behoort.

Het door het Leeuwarder opbouwwerk ontwikkelde projekt blijkt het ook als "export-artikel" goed te doen. In een speciale Nederland-bijlage van het "Handelsblatt, Wirtschafts- und Finanzzeitung" werd door onze Oosterburen aandacht besteed aan het projekt. Dat de Engelsen en Schotten er wat in zien, mag blijken uit onderstaand verslag door Jim Schuyt.

Nederlandse inzending internationale konferentie

"In de United Kingdom komt er een wedloop wie het eerste Werk en Welzijn heeft geadopteerd. Zowel de Engelsen als de Schotten zien wel been in Werk en Welzijn".

Aldus een opmerking in de wandelgangen op de internationale konferentie van de European Committee Development Exchange, die in de week van 20 tot 24 juni j.l. in Wales werd gehouden. Op de konferentie wisselden de deelnemers ervaringen uit omtrent de (on)mogelijkheden van opbouwwerk-inbreng bij werkgelegenheidsprojekten. Naast deze uitwisseling werden er case-studies gepresenteerd.

De acht deelnemende landen konden ieder hun eigen inzending presenteren. De Nederlandse delegatie en het NIMO (het Nederlands organiserend comité), hadden het Leeuwarder projekt Werk en Welzijn uitgekozen als de "Nederlandse inzending".

Uit de reakties op de presentatie van Werk en Welzijn in Wales bleek dat het projekt het ook als "export-artikel" goed doet.

Het karakter van de cases van de deelnemende landen variëerde sterk. In sommige projekten was de opbouwwerk-inbreng - zoals we die in Nederland kennen - ver te zoeken. De inbrengen van bewoners (groepen) en/of werklozen was in deze projekten de zwakke stee. Andere projekten daarentegen waren wel degelijk gebaseerd op bewonersinbreng en -ervaring.

Dergelijke internationale uitwisselingen worden dan ook sterk belemmerd door de aanzienlijke verschillen tussen de "nationale kontekst" van de verschillende projekten. Wie gedacht had direkt na het bezoek aan de ECDE-konferentie achter de typemachine te kruipen om enkele projektvoorstellen over te nemen, kwam dan ook bedrogen uit. De achtergrond van een projekt uit Belfast, waar de jeugdwerkloosheid in sommige wijken hoger dan 90% is, is wel wat anders dan die in bijvoorbeeld Oostenrijk.

Uit de uitwisseling bleek wel dat de aandacht van het opbouwwerk voor werkgelegenheid zich niet tot Nederland beperkt. In de deelnemende landen wordt veel energie gestoken in het zoeken naar mogelijkheden voor het opbouwwerk om een - bescheiden - rol te spelen rond de werkgelegenheid. Veel werk op dit terrein moet nog worden verzet. Daarbij is het van belang dat het Nederlandse opbouwwerk de ontwikkelingen in Europa blijft volgen.

ADVIES BIJ STOOKKOSTENPROBLEMEN EN HET VOORKOMEN DAARVAN

Een beperking van het energieverbruik kan er aan meehelpen om de woonlasten betaalbaar te houden. Voor velen is de rekening van het energiebedrijf al hoger dan de kale huur. Een groep mensen die daar, zoveel mogelijk vanuit de situatie van bewoners of gebruikers, wat aan wil doen, is de Stichting Woon/Energie in Gouda.

We vroegen hen om in deze M.O. een indruk te geven van de stichting, hun werkterrein en hun aanpak. In een volgend nummer van M.O. zal aan de hand van enkele praktijkvoorbeelden worden ingegaan op de mogelijkheden van energiebesparing en woonlastenbeheersing, met specifiek daarin de rol van bewoners en mogelijke ondersteuning van het opbouwwerk.

Bij de stichting werken 10 mensen in een democratische verhouding. Ze zijn vanuit opleiding, maar vooral uit interesse in staat om onderzoek uit te voeren naar oorzaken van hoog energieverbruik en slecht wooncomfort. Ze proberen zoveel mogelijk het hele werkterrein van energiebesparing, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening te bestrijken. Hoewel ze overwegend een technische achtergrond hebben, staan ze op het standpunt dat met puur technische maatregelen géén aanvaardbare oplossingen te creëren zijn. In willen spelen op problemen en klachten van bewoners, gekombineerd met technische kennis en cijfermatige onderbouwing, leidt vaak tot een bevredigend resultaat.

Werkterrein

Het werkterrein bestaat uit een breed terrein: ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen e.d.), nieuwbouw, renovatie/woningverbetering, stookkostenproblemen/na-isolatie. Dit alles in relatie tot energiebesparing, woonlastenverlaging en het milieu. Vooral het aspect van de woonlastenverlaging heeft, nu de woonlasten blijven stijgen terwijl de inkomens dalen, een belangrijke nadruk gekregen.

Ruimtelijke Ordening lijkt heel abstract en ver weg. Toch wordt daar een aantal zaken geregeld, die in een later stadium bij bouw of verbouw niet meer terug zijn te draaien.

In een bestemmingsplan bijvoorbeeld worden de aantallen woningen per hectare vastgelegd, het al of niet gestapeld zijn van woningen en kan bepaald worden wat de overwegende oriëntatie van de gevels zal zijn, zuid-noord of oost-west.

Voor diegenen, die zelf opwekking van energie door een windmolen zien zitten, zal er een bepaling in het bestemmingsplan moeten worden opgenomen, dat zo'n ding ook geplaatst mag worden en aan welke voorwaarde dat moet voldoen.

Op de meeste nivo's van ruimtelijke ordening is inspraak mogelijk. Door onbekendheid met deze materie en de invloed die het heeft op het latere wonen, wordt er echter te weinig gebruik van gemaakt.

Nieuwbouw is het moment om energiebesparende maatregelen in te bouwen. Niet als maatregel, maar als totale opzet van de woning. De isolatie moet een logisch onderdeel zijn van de constructie en het ontwerp moet energiezuinig wonen mogelijk maken. Energiezuinig bouwen moet echter niet ten koste gaan van de kwaliteit. Hogere bouwkosten mogen niet leiden

tot hogere woonlasten.

Het verschaffen van inzicht aan toekomstige bewoners en bouwteamleden in de gevolgen van ontwerpbeslissingen op energieverbruik en woonlasten moet het mogelijk maken om een goede woning ook energiezuinig en tegen redelijke bouwkosten te bouwen. Door het energiezuinig bouwen moet de som van huur- en energiekosten lager worden dan bij de traditionele bouw. Ontwerpbeslissingen die van belang zijn voor de toekomstige woonlasten zijn b.v. de dikte van de isolatie, het kunnen benutten van de zonnewarmte en het afsluitbaar maken van keukens en trappen. Door inspraakbegeleiding en voorrekenen van de woonlasten-konsequenties van ontwerpbeslissingen is het voor bewoners mogelijk om gefundeerd te kunnen kiezen.

Woningverbetering of renovatie zijn activiteiten die moeten leiden tot kwaliteits- en huurverhoging. Instemming van de bewoners is voor de uitvoering vereist.

Woning verbeteren combineren met energiebesparing lijkt een logische werkwijze, maar komt maar langzaam op gang. Vaak is na de renovatie niet alleen de huur verhoogd, maar blijkt ook de energierekening flink gestegen te zijn.

Woon/Energie kan in een verbeterteam optreden als energie-adviseur. Zowel naar de bewoners als naar de overige bouwteamleden wordt dan informatie verstrekt wat de mogelijkheden zijn en wat de consequenties zijn voor energieverbruik en woonlasten.

Daar energiebesparing in combinatie met woningverbetering nog betrekkelijk nieuw is, voert de stichting hiernaar een onderzoek uit in opdracht van het Ministerie van Volkshuisvesting.

Na-isolatie is geen nieuw begrip meer. Al een aantal jaren zijn het of de bewoners die aandringen op na-isolatie of de bewoners krijgen door de verhuurder plannen voorgeschoteld. In beide gevallen ontstaan vaak problemen.

Onvoldoende inzicht in de mogelijkheden en onmogelijkheden, het ontbreken van achtergrondinformatie over huurverhoging, energiebesparing, extra punten en harmonisatie zijn vaak de oorzaak van conflictsituaties, waar technische en organisatorische ondersteuning van bewoners noodzakelijk is.

Dit soort advies (energiebesparingsadvies) wordt door het SVEN voor 50% gesubsidiëerd.

Kennisoverdracht

Ook kennisoverdracht behoort tot het werkkerrein. Energiebesparing vraagt om een integrale aanpak. Alle betrokkenen spelen daarin een rol. Zowel de architect, de ambtenaren als de bewoners. Een stukje kennisoverdracht naar deze betrokkenen vormt dan ook een vast onderdeel van elk advies. Onderzoeken door Woon/Energie uitgevoerd, zijn ook steeds gericht op ontwikkelen en uitdragen van kennis.

Voor verschillende doelgroepen kunnen cursussen worden opgezet. Zo is er een cursus gegeven voor gemeente-ambtenaren en LOBH-konsulentten.

Financiering

Bij stookkostenproblemen in bestaande woningen wordt de Stichting veelal door bewonersgroepen, opbouwwerkers of andere bewonersdeskundigen ingeschakeld. De kosten die verbonden zijn aan het werk wordt voor bestaande woningen voor 50% gesubsidiëerd door de SVEN. De andere helft van de kosten wordt in de meeste gevallen betaald door de verhuurder, zowel woningbouwverenigingen als door partiuliere verhuurders. Dit ver-

eist een stuk georganiseerde aktie door de bewoners. In enkele gevallen dragen de bewoners de helft van de kosten middels een huurverhoging van \$ 0,25 tot \$ 0,50 per maand.

Bij nieuwbouw en woningverbetering wordt de stichting zowel door de opdrachtgever, zoals een woningbouwvereniging als door een inspraak- of bewonersbegeleider ingeschakeld. De kosten die aan het werk verbonden zijn, worden gefinancierd binnen de algemene plankosten, uit de meerkosten voor de architect of uit het inspraakpotje.

*Stichting Woon/Energie
Crabethstraat 11
2801 AL Gouda
tel. 01820 - 24140*

DRIJVENDE 1- + 2-PERSOONS HUISVESTING

De Stuurgroep Huisvesting Alleenstaanden en Tweepersoonshuishoudens (HAT) in Groningen heeft een plan ontwikkeld voor de bouw van honderd woonboten. Het plan levert goedkope huurwoningen op en een groot aantal arbeidsplaatsen voor bijvoorbeeld jonge, werkloze bouwvakkers.

Uit een haalbaarheidsonderzoek is gebleken dat het wonen op water goedkoper kan zijn dan op de "vaste wal". Er hoeft geen grond aangekocht te worden en geen grond bouwrijp gemaakt te worden.

Bij de realisering van 100 woonboten, maar ook bij geringere aantallen kunnen de stichtingskosten aanzienlijk lager uitvallen dan bij vergelijkbare wooneenheden. De stuurgroep komt uit op een kale huur van \$ 230,- voor een tweepersoonseenheid van 40 m² woonoppervlak en \$ 122,- voor een eenpersoonseenheid van 20 m².

Ook de stookkosten zouden zo'n 30% lager kunnen liggen dan normaal, omdat bij het ontwerp van de boten extra aandacht is besteed aan energiebesparing. Door het gebruik van een betonnen kasko en van onderhoudsvrije materialen voor de bovenbouw, kunnen de onderhoudskosten tot een minimum worden beperkt. Het probleem van vervuiling door huishoudelijk afvalwater, kan worden ondervangen door de boten op de riolering aan te sluiten.

De stuurgroep heeft al een inventarisatie van mogelijke ligplaatsen gemaakt. De meeste boten zouden kunnen liggen in de meer stedelijke gebieden, zoals Appingedam-Delfzijl, in de forensenplaatsen rondom de stad Groningen; verder zouden overal in de provincie en in de plattelandsgemeenten een paar boten kunnen liggen.

Het is de bedoeling om de kasko's voor de woonboten te laten bouwen door Ferro Cement Jachtbouw, een experimenteel werkproject voor ex-verslaafden aan harddrugs. De houten bovenbouw zou bij voorkeur gemaakt kunnen worden door een werkgelegenheidsplan op te zetten voor werkloze jongeren.

*Inlichtingen bij de Stuurgroep HAT,
Turftorenstraat 20, 9712 BP Groningen,
tel. 050-137985.*

Groepsgesprek bestuursleden plaatselijke opbouwwerkinstellingen

"SOMS DENK IK: DE ENIGE DIE MONDIG IS GEWORDEN BEN IK ZELF"

M.O. nodigde een aantal bestuursleden van plaatselijke opbouwwerkinstellingen uit voor een groepsgesprek over onder meer de financiële problematiek waar het opbouwwerk mee kampt, het sociaal-kulturele regime waar het werk onder valt, de contacten met overheid en andere instellingen, het democratisch gehalte van het bestuur.

Aan het gesprek namen deel: Maria v.d. Muijsenbergh (SCOT, Tilburg), Pierre Coonen (St. Samenlevingsopbouw Hengelo), Theo Bosschaart (St. Opbouw Vlissingen), Maurice Bruggeman (Opbouwwerk Amstelveen) en Dini Timmers (Samenlevingsopbouw Cuijk).

Van de kant van M.O. waren Wil van de Leur en Charlotte Krop aanwezig.

Een weergave van het gesprek, waarin ook de belangrijkste punten van het opbouwwerk, nu en in de toekomst aan de orde kwamen, is hieronder opgenomen.

Vijf instellingen met verschillende achtergrond, schaal en werkwijze. Ook de opvattingen van de bestuursleden lopen uiteen: over wat onder "besturen" wordt verstaan, het lobby-en, de relatie naar zusterinstellingen, het reageren op bezuinigingen/fusies/reorganisaties. Uiteraard blijken er tijdens het gesprek ook veel herkenningpunten te zijn.

Verschillende achtergronden

Zowel SCOT (Tilburg) als het opbouwwerk Hengelo hebben een ROA-verleden. In Hengelo is de ROA twee tot drie jaar geleden gesplitst in een art. 61-kommissie voor de welzijnsplanning en een opbouwwerkinstelling. In Tilburg werd al in 1975 de keuze voor opbouwwerk gemaakt, maar het duurde nog lang voordat SCOT ook formeel een opbouwwerkinstelling werd. Opbouw Vlissingen was oorspronkelijk een stichting voor maatschappelijk welzijn. Opbouwwerk Amstelveen komt voort uit de Stichting voor Wijkopbouw. Deze stichting heeft indertijd alle buurt- en clubhuizen afgestoten. In 1978 is spontaan een fusie tot stand gekomen van het instituut stedelijk opbouwwerk en het wijkopbouwwerk.

Alle vijf instellingen, ook die in Cuijk die geen ander "verleden" heeft, doen voornamelijk uitvoerend opbouwwerk.

Bezuiniging/reorganisatie alom

Ze worden allemaal op de een of andere wijze gekonfronteerd met bezuinigingen, reorganisatie en/of fusie.

SCOT staat voor een gedwongen fusie van opbouwwerk, sociaal-kultureel werk en het beheer van accommodaties. Het opbouwwerk Hengelo kreeg te maken met forse bezuinigingen. B&W aldaar vond zelfs dat de stichting wel kon worden opgedoekt. Die dreiging is voorlopig afgewend, alle fracties hebben inmiddels te kennen gegeven dat het opbouwwerk niet mag verdwijnen. *Coonen*: "Om de gemeente een slag vóór te zijn, hebben we nu zelf een reorganisatie voorgesteld, onder twee voorwaarden: dat het opbouwwerk zijn vakmatigheid kan bewaren en dat we projectmatig kunnen blijven werken".

In Vlissingen wilde het opbouwwerk al langer samenwerken met het buurt- en clubhuiswerk, maar dat is er niet van gekomen. Op initiatief van de gemeente wordt er nu over gepraat om ook andere instellingen bij het werk in de wijken te betrekken. Het opbouwwerk moet dan blijven bestaan als coördinatiepunt. *Bosschaart* vertelt dat het opbouwwerk die samenwerking

wel wil: "We denken dat een deel van de bezuinigingen daar ook uit te halen valt, zónder dat je het werk aantast".

Volgens *Dini Timmers* ligt de stichting Samenlevingsopbouw Cuijk goed in de markt. Het is allemaal wat kleinschaliger. De stichting heeft maar één beroepskracht en meestal twee stagiaires. Er wordt wel gekort, maar niet bovenmatig.

Op de bezuinigingen wordt later in het gesprek nog teruggekomen.

Hoe de besturen functioneren

Gevraagd naar de samenstelling en taken van het bestuur, vertelt *Maria v.d. Muijsenbergh* dat het bestuur van SCOT een voorwaardenscheppend bestuur is. Inhoudelijke beleidsbeslissingen worden genomen in een plenair overleg van alle medewerkers. Het bestuur sancioneert het plenair overleg. Nadat het proces van ROA naar opbouwwerkinstelling was voltooid is men gaan nadenken over een nieuwe vorm en samenstelling van het bestuur, geënt op de bestuurlijke deelname van wijken en buurten. Gedacht werd aan een klein beheersbestuur in de voorwaardenscheppende sfeer en een soort beleidsraad waar ook de buurten en wijken in zitten. De discussie over dit model is theorie gebleven. De fusie diende zich aan en het was moeilijk om nieuwe bestuursleden te krijgen. Omdat de fusie niet op inhoudelijke gronden tot stand komt, maar wordt afgedwongen door bezuiniging, wordt van het zittende bestuur een "krachtig" optreden verwacht: knopen doorhakken, zonder zich echt inhoudelijk uit te spreken.

Bij het opbouwwerk Vlissingen bestaat het algemeen bestuur uit zo'n 18 mensen uit buurten en wijken. Het dagelijks bestuur telt 6 personen. *Bosschaart*ervaart het als een probleem dat het AB weinig feeling heeft voor de voorwaardenscheppende kant. "De mensen willen zich meestal niet bezig houden met financiële problemen e.d. Als je probeert om hen bij bepaalde zaken te betrekken, verliezen ze zich al snel in grote hoeveelheden papier. Ze kunnen dan niet veel anders dan "ja" zeggen op voorstellen van het DB." De inbreng van beroepskrachten in het bestuur is vrij groot; volgens *Bosschaart* is dat ook nodig om besluiten te kunnen nemen. Nadeel is wel de soms wat eenzijdige informatie en het feit dat beroepskrachten gaan méebesluiten. "Je kunt dan niet meer spreken van een democratisch bestuur uit de wijken. In een vrijwilligersorganisatie met beroepskrachten behoort het bestuur de beslissingen te nemen."

Timmers: "Bij ons volgen alle bestuursleden één of meer projecten, zodat er altijd informatie is uit twee of drie hoeken. Onze opbouwwerker woont zowel het AB als het DB bij, de stagiaires alleen het DB. Ons algemeen bestuur bestaat uit 11 mensen. Oorspronkelijk waren dat mensen uit alle geledingen in Cuijk: mannen en vrouwen uit verschillende wijken, verschillend in leeftijd, enz. Voor veel mensen die in het veld zitten, blijkt besturen vandaag de dag te moeilijk te worden. We zijn nu overgegaan tot sollicitatieprocedures voor bestuursleden. We stimuleren groepen en instellingen om hun mensen te laten solliciteren en letten erop dat mensen tijd en motivatie hebben, bijvoorbeeld niet al een paar andere bestuurslidmaatschappen hebben.

Pierre Coonen voelt zich enigszins aangesproken. Hij is zelf zo'n "professionele bestuurder" en ervaart het als een voordeel als je samen met anderen in weer andere besturen zit. *Coonen*: "Bij ons is de samenstelling van het algemeen bestuur geënt op de project werkwijze. Wij hebben in Hengelo geen speciale werkers meer voor wijken en buurten, maar voor de ondersteuning van groepen die een project uitvoeren. In het AB zitten mensen uit deze groepen. Zodra een groep geen begeleiding meer krijgt, verdwijnt ook het bestuurslid. Het dagelijks bestuur is samen-

gesteld uit AB-leden en anderen die er op persoonlijke titel of vanuit instellingen in zitten. Beleidsbeslissingen worden door het AB genomen en elk half jaar wordt er geëvalueerd. Een kleinere groep uit het AB vormt een soort "denk-tank" waar ook de werkers bij zitten." Met de inbreng van werkers in het bestuur heeft Coonen geen moeite "zolang je er maar voor waakt dat ze niet op de bestuursstoel gaan zitten".

In Amstelveen is een algemeen bestuur van 15 à 20 mensen. Ze komen voort vanuit de projekten (WAO, woonlasten e.d.), vanuit andere instellingen (vakbond, sociaal-kultureel werk, Humanitas, Raad van Kerken) of zitten in het bestuur op persoonlijke titel. Echt democratisch funktioneeret het bestuur niet volgens *Maurice Bruggeman*. Hij noemt het een curieuze ontwikkeling in het opbouwwerk dat er in Amstelveen van VVD-zijde een grote belangstelling is voor het bestuurslidmaatschap. Dat wordt door de opbouwwerkers ook wel aangemoedigd. De VVD is een grote partij in Amstelveen. De voorzitter van het bestuur is tevens partij-sekretaris van de VVD.

Relatie naar de politiek en naar andere instellingen

Pierre Coonen vindt het lobby-werk heel belangrijk: het blijkt dat veel raadsleden bijvoorbeeld nauwelijks iets weten van de methodiek van het opbouwwerk. Wat volgens hem indruk maakt is de verantwoording van projekten: zoveel tijdsbesteding, enz. *Coonen*: "Er was tot nu toe geen regelmatig overleg met het lokale bestuur. Met de wethouder is nu afgesproken dat er een 3-maandelijks informeel overleg komt. Onlangs zijn we bij de raadskommissie te gast geweest. De kontakten met het gemeentelijk apparaat liggen moeilijk, ook wel omdat er géén speciale aandachtsambtenaar is. Er zijn opbouwwerktaken terecht gekomen bij andere instellingen, met als gevolg dat het maatschappelijk werk bij ons op de stoep stond voor begeleiding. We hebben toen wel aan de gemeente duidelijk gemaakt dat we géén tweede lijns instantie zijn." Coonen vindt het een slechte zaak dat de verhouding met zuster-instellingen niet zo goed is. Bestuurlijk is er geen relatie, pogingen van het opbouwwerk daartoe zijn door de andere instellingen afgehouden. In de praktijk ligt het wat anders omdat de werkers elkaar tegen komen in de projekten, maar er is wel enige rivaliteit te bespeuren. Het sociaal-kultureel werk bijvoorbeeld pretendeert ook buurt-opbouwwerk te doen.

Amstelveen kent geen sekretarie-afdeling welzijnswerk, daar is de sociale dienst de verantwoordelijke instantie. Met de sociale dienst is een regelmatig kontakt, daarnaast zijn er ad hoc kontakten met de wethouder. Eénmaal per jaar wordt een openbare bestuursvergadering gehouden waar mensen komen vanuit andere instellingen, raadsleden, enz. Formele kontakten met andere instellingen zijn er niet. Het sociaal-kultureel werk in Amstelveen kent een afdeling ambulante werk, die zich richt op de ondersteuning van al gevestigde groepen. Op papier is het onderscheid dat het opbouwwerk zich op nieuwe groepen richt, in de praktijk is er niet zo veel verschil. *Bruggeman*: "Er is een eenmalig overleg geweest tussen de instellingen over de bezuinigingen. We hebben toen tegen de gemeente gezegd: bepaal het zelf maar, we laten ons niet tegen elkaar uitspelen. Zoiets werkt tót er twee clubs komen die hun specifiek belang willen verdedigen, dan is het gesloten front verbroken."

Volgens *Dini Timmers* zijn de kontakten in Cuijk erg goed. De opbouwwerker heeft goede kontakten met de welzijnsambtenaren en met de wethouder. Het bestuur houdt éénmaal per jaar een openbare vergadering en elk jaar wordt een bijeenkomst gehouden met alle raadsleden. Als plaatselijke instelling van partikulier initiatief heeft Samenlevingsopbouw

Cuijk geen binding met politieke partijen, wel probeert men een open contact in stand te houden.

Het bestuur voert een 3-maandelijks overleg met de regionale stichting Land van Cuijk en er zijn team-besprekingen met besturen van andere instellingen.

Bosschaart: "In Vlissingen stikt het van overleg en contacten. Ons bestuur is samengesteld zoals in Amstelveen, er zit een wethouder en een raadslid in. Jaarlijks is er een gesprek met het college van B&W, er vindt regelmatig overleg plaats tussen de voorzitter van de instelling en de burgemeester en de werkers hebben contact met mensen uit de politiek. Met de gemeente wordt overlegd over de meerjarenplanning. Wat de contacten met andere instellingen betreft: er is een functionarissen-overleg dat is uitgebreid met bestuursleden. We proberen om ons niet te laten vangen in een verdeel- en heers-politiek."

Volgens *Maria v.d. Muijsenbergh* zijn er in Tilburg veelvuldige contacten op ambtelijk niveau en met de raadscommissies. Het ligt volgens haar in de aard van het werk besloten dat begeleiders en groepen die contacten zelf onderhouden en een bestuur zich wat op de achtergrond houdt. In de overgangsfase van de fusie hebben de drie betrokken instellingen nu afgesproken om gezamenlijk op bestuurlijk niveau contact met de raadscommissies te onderhouden. *v.d. Muijsenbergh:* "De contacten met de wethouder zijn plezierig. Hij beheert hier in Tilburg een echte welzijnsportefeuille, op zich is dat een voorwaarde voor een geïntegreerd welzijnsbeleid. Wel is hij gebonden aan bezuinigingen in zijn sektor. De gemeente moet in de komende jaren op jaarbasis tussen de 14 en 28 miljoen op de totale begroting bezuinigen. Het probleem is ook dat een wethouder die een breed terrein in zijn portefeuille heeft, zich vaak nergens écht sterk voor kan maken. Hij moet het allemaal gelijkelijk behandelen en het beleid blijft wat diffuus. Het zal toch de gemeenteraad moeten zijn die uiteindelijk de prioriteiten stelt."

In Hengelo ligt dat net andersom. *Coonen:* "Het totale welzijnsveld is versnipperd. Het opbouwwerk valt onder de sekretarie-afdeling algemene zaken en onder de wethouder welzijn. Het sociaal-kulturele werk valt onder de wethouder onderwijs. De coördinatie welzijnsplanning zit bij de wethouder financiën. Je kunt je dan ook afvragen of de strijd tussen zuster-instellingen nou voortkomt vanuit het veld en doorwerking vindt naar het bestuurlijk niveau of andersom. Het is een kip- of ei-kwestie. In Hengelo knokt elke wethouder voor z'n eigen terrein. Je wordt dan sterk afhankelijk van de verhoudingen binnen een college en ook van de verhouding tussen ambtenaren en diensten."

Overheid - p.i.: wie maakt de keuzes?

Volgens *Coonen* krijgt de overheid steeds meer de neiging om ook beleidsmatig zaken tot achter de komma te regelen. Als dat zo doorgaat wordt het partikulier initiatief een soort zetbaasjes van de gemeente. Hij denkt overigens dat je gemeenteraden overschat als je veronderstelt dat zij keuzes kunnen maken. Een poging tot het formuleren van beleidsuitgangspunten is in Hengelo ontaard in een eindeloze discussie. Hij zou het zeker te ver vinden gaan als de gemeente zich behalve met het aantal formatieplaatsen ook gaat bemoeien met wat werker X of Y moet gaan doen. De keuze welke groep wel of niet ondersteund wordt, blijft een zaak voor het opbouwwerk.

Maria v.d. Muijsenbergh denkt daar anders over. De gemeente Tilburg heeft de keus gemaakt voor wijk- en buurtgericht werken. In feite is die keus al achterhaald. Maar als de gemeente de bezuiniging niet alleen wil halen uit een reorganisatie, maar ook uit het werk in de wijken,

dan moet ze zelf maar aangeven die wijk wel en die niet. Hoe kan SCOT een keuze maken, als de een na de andere wijk aanklopt met de mededeling dat men het opbouwwerk wil behouden?

Maurice Bruggeman: "Wij hadden al criteria opgesteld voordat er sprake was van bezuinigingen. Wat de groepen inhoudelijk willen is niet zo zeer ons pakkie aan. De mensen vragen ondersteuning en daar hebben we criteria voor. Persoonlijk ben ik van mening dat wanneer je vindt dat een gemeenteraad de keuzes moet maken, je daar als bestuur verder geen energie meer in moet stoppen. Als mensen mij aanspreken op de bezuinigingen, antwoord ik dat ik daar tegen ben, dat ze zelf een gemeenteraad hebben gekozen en dan ook maar zelf een andere moeten kiezen. De gemeente hanteert twee uitgangspunten voor de bezuinigingen: het nut van het opbouwwerk en de doelmatigheid waarmee het gedaan wordt. Als je achter het werk staat, hoef je niet uit te weiden over het waarom, over het nut van zaken. En wat de doelmatigheid betreft: die moet altijd ter discussie staan, niet alleen bij bezuinigingen. Maar waarom er nu bezuinigd wordt, heeft natuurlijk niets te maken met efficiency, maar met politieke keuzes."

Coonen vindt het moeilijk om aan de kant te blijven staan als je uitgangspunt "opbouwwerk is nuttig" wordt aangevallen. "Je moet de resultaten van het werk onder de aandacht brengen. En als je ziet dat er ook andere methoden zijn om te bezuinigen kan je die - onuitgewerkt - op tafel van de gemeente leggen. Ook kan je de politiek houden aan de geformuleerde uitgangspunten. Als gezegd wordt: "we hechten grote prioriteit aan vrijwilligerswerk", kun je wijzen op de consequenties als de ondersteuning van vrijwilligers wordt geschrapt. Je hoeft je er niet mee te bemoeien waarom ze dat uitgangspunt hebben gekozen."

Bosschaart: "Het nut van opbouwwerk moet je in de eerste plaats laten merken in je werken i.p.v. op bestuurlijk niveau. Bezuinigen hebben tot gevolg dat je toch meer zelf je prioriteiten gaat afwegen en dat laatste vind ik een positieve ontwikkeling. Als je dan vervolgens geen keus kunt of wilt maken, dan laat je dat de gemeente doen."

Niet uit het oog verliezen voor wie je werkt

Ook *Dini Timmers* vindt dat uiteindelijk de gemeente de keuzes moet maken. Omdat het in Cuijk allemaal wat kleinschaliger is en er ook minder verkokering is opgetreden tussen de werksoorten, ligt het daar wat minder problematisch dan in sommige grotere plaatsen of steden. Wat haar zorgen baart is dat de discussie over prioriteiten en onderhandeling met de gemeente zich op een steeds abstrakter niveau gaat afspelen. Een opbouwwerker die onderhandelt met de gemeente moet toch ook in gewone taal met de mensen in de wijk kunnen praten. Als bestuur kun je er veel aan doen om ervoor te zorgen dat het opbouwwerk voor de mensen bezig is. *Bosschaart* sluit daarbij aan: je moet niet de problemen en de mensen uit het oog verliezen waar je opbouwwerk voor bedrijft. *Maria v.d. Muijsenbergh* vertaalt het naar haar eigen functionaliteiten. "Het is spijtig als je als bestuurlid nauwelijks meer mee kunt denken over een aantal ontwikkelingen in het werk. Dat ervaar ik als een verschraling van het bestuurswerk. Je voelt je een soort klein zetbaasje. En wil je de weg blijven weten in het bureaucratisch labyrint, dan moet je een halve jurist worden. Maar er zijn belangrijker zaken dan procedure-aangelegenheden. Soms denk ik: *de enige die mondig is gemaakt, dat ben ik zelf.*"

Bosschaart: "Zo werkt opbouwwerk, mondig maken dat is toch de essentie?"

Waar gaat (de aandacht van) het opbouwwerk naar toe?

In Vlissingen kun je duidelijk verschuivingen zien optreden volgens *Bosschaart*. "In het verleden werd veel buurtgericht gewerkt, er waren actieve wijkcomité's. Momenteel vragen steeds meer zaken om een oplossing op landelijk niveau. Je ziet ook dat mensen sneller afhaken, omdat de problemen zo gekompliceerd worden. Diegenen die niet afhaken, zijn meer op actie gericht."

Coonen: "Ik denk dat er wat betreft de inhoud van het werk, het vakmatige van opbouwwerk niet veel zal veranderen, wel in de werkwijze. Het werken met wijkcomité's is in Hengelo al veranderd in het werken op basis van projecten. Als er een samenwerking tot stand komt met andere werksoorten, zou je kunnen denken aan pool-vorming op stedelijk niveau en detachering naar de wijken. Wat de onderwerpen betreft: we zijn actief op milieu-gebied, maar dat zal, denk ik, geen hoofdpunt worden. De aandacht voor stadsvernieuwing blijft, al zal het daarbij meer gaan om actie op landelijk niveau. Een blijvend groot topic zijn de buitenlanders. En eveneens een groot topic is de werkgelegenheid/wao en het creëren van nieuwe, kleinschalige werkgelegenheid."

v.d. Muijsenbergh: "Bij ons is de gedachte aan pool-vorming afgewezen door de gezamenlijke instellingen. Ik ben een beetje bang voor de ontwikkeling van het opbouwwerk in de nieuwe organisatie. De motieven waarom SCOT indertijd de keus heeft gemaakt voor opbouwwerk zijn alleen nog maar versterkt, als je kijkt naar de problemen in de oude wijken, het werken met jongeren, de onderwijs-achterstand. Theoretisch is er nu meer noodzaak voor opbouwwerk dan in het verleden, maar het ziet er naar uit dat het opbouwwerk nu meer koördinator van overleg wordt. In sommige wijken kan dat best werken, maar in andere wijken zou dat desastreus zijn. Het is een te optimistische veronderstelling dat door een simpele fusie problemen worden opgelost. Eisen van een beheerder van accommodatie bijvoorbeeld kunnen soms haaks staan op de belangen van een groep. Ik ben nu getuige van een fusie waarin aan de meest belangrijke voorwaarde "wat willen we met elkaar" niet is voldaan."

Timmers: "In het verleden werd bij ons ook buurtgericht gewerkt. De laatste jaren spitst het werk zich meer toe op bepaalde onderwerpen en groepen: volwassenenedukatie (korte cursussen), 2e generatie buitenlanders (kadervorming), vrouwen, wao, gehandicapten, vrijwilligersbank (vakatures). Als de jeugdservice hier verdwijnt in Cuijk zal het opbouwwerk zich ook meer op jongeren richten. Samenlevingsopbouw wordt gezien als koördinator van overleg. We hebben daar geen moeite mee, het is het meest geëigende van opbouwwerk. En het loopt goed."

In Amstelveen tenslotte verschuift de prioriteit zich naar wao-comité's, kleinschalige werkgelegenheid, woonlasten, gezondheidszorg. *Bruggeman* signaleert ook een mogelijke verschuiving in het werk zelf. Kliëntengroepen bijvoorbeeld komen steeds meer spontaan naar het opbouwwerk. En er zijn steeds meer groepen die tegen het opbouwwerk zeggen: "niet sociaal-agogisch doen, wat we willen is een puur zakelijke, administratieve ondersteuning".

Charlotte Krop

STADSVERNIEUWING EN INSpraak

In april is door het Centraal Punt Inspraak - een onderafdeling van de Raad voor advies van de ruimtelijke ordening - een werkkonferentie gehouden over het onderwerp Stadsvernieuwing en Inspraak. Aanleiding voor deze konferentie waren de resultaten van twee onderzoeken naar de ervaringen met inspraak in relatie tot de projektorganisatie in resp. Amsterdam en Den Haag.

Het fenomeen 'inspraak' is voor bewonersorganisaties en het opbouwwerk een niet geheel onbeladen term. Toch willen we er in de themarubriek van M.O. enkele opmerkingen aan wijden.

Allereerst worden kort de beide onderzoeken besproken. Vervolgens komen enkele kritiekpunten aan de orde, die onder andere geleverd zijn op de gehouden werkkonferentie.

Het Haagse onderzoek, uitgevoerd door het CEBEON, richtte zich op de inspraakmogelijkheden in relatie tot een projektorganisatie stadsvernieuwing. Omdat inspraak meer is dan de uitwisseling van ideeën en altijd te maken heeft met verschijnselen als macht en invloed, is gedurende een bepaald tijdsinterval nagegaan welke de beïnvloedingspogingen van bewonerskant waren en wat de resultaten daarvan waren. Dit is zowel gedaan in een wijk in Den Haag, waar nog niet zolang projektgroepen ingesteld waren, als in Rotterdam en Amsterdam, waar al jaren de projektorganisatie heeft gefunctioneerd. De laatste twee steden zijn in het onderzoek betrokken om een onderlinge vergelijking en controle mogelijk te maken.

De onderzoekers konkluderen dat beïnvloedingsmogelijkheden door bewoners en andere betrokkenen nauw samenhangen met de fase van planvorming m.b.t. de wijk en de situatie binnen de wijk zelf. Daarbij is voor de realisering van beleidsbeïnvloedingspogingen vooral belangrijk de mate waarin er echt belangrijke zaken voor bewoners spelen. Zeker wanneer er echt iets te beslissen valt, bijvoorbeeld bij de presentatie van reële alternatieven of bij forse conflicten, komt de bewonersinbreng het best tot zijn recht.

Wat betreft de waarde van de projektorganisatie als inspraakorgaan merken de onderzoekers op dat de projektorganisatie meer is dan dat; het is tevens het verlengstuk van de gemeente met de taak de gestelde doelen te realiseren. De dubbelpositie die hier het gevolg van is brengt met zich mee dat de bewonersinbreng het best van de grond kan komen door de buurt informatie te verschaffen, reële alternatieven open te houden en initiatieven te ontplooiën in de zin van coördinatie van buurtstandpunten.

Rechtstreekse weg

Gegeven de taakinhoud en taakopvatting binnen de projektorganisatie moet het politiek bestuur zich realiseren dat bewoners zich niet in vooraf gekonstrueerde inspraakprocedures laten vangen. Waar nodig weet men de weg rechtstreeks tot de politiek verantwoordelijke wethouder. Daarom mag de installatie van projektgroepen niet verward worden met de overdracht van bevoegdheden in het kader van politieke territoriale decentralisatie, hoezeer het 'bouwen voor de buurt' ook centraal staat. Overdracht van bevoegdheden naar de buurt past meer in het kader van experimenten met stadsdeelraden, ondersteund door concentratie van ambtelijke diensten. Tot zover het 'Haagse onderzoek', waarin nog plichtmatig de aanbeveling wordt gedaan dat de stadsvernieuwing gebaat is bij de externe deskundigheid ten behoeve van bewoners.

Stagnaties in het overleg

Het Amsterdamse onderzoek - 'Bewonersparticipatie in stadsvernieuwingsgebieden' - is gericht op de stagnaties in het door ambtelijke projectgroepen georganiseerde overleg.

Deze stagnatie werd als probleem ervaren omdat min of meer algemeen bewonersparticipatie onontbeerlijk werd geacht voor de voortgang van het stadsvernieuwingsproces.

In het onderzoek is vooral aandacht besteed aan het verloop van het meer geïnstitutionaliseerde overleg tussen projectgroepen en bewoners, om daarmee inzicht te verkrijgen in de verhoudingen tussen projectgroepen en buurtorganisaties, buurtorganisaties en achterban en projectgroepen in het gemeentelijk apparaat.

Belangrijk aandachtspunt was de vraag in hoeverre zich wijzigende omstandigheden in de buurt gevolgen hebben voor de relatie tussen projectgroep en buurtorganisatie en projectgroep en gemeentelijk apparaat. De vraagstelling van het onderzoek is dan tweeledig: enerzijds aandacht voor het sturend vermogen van het gemeentelijk apparaat, anderzijds aandacht voor de materiële, institutionele en procedurele voorwaarden waaronder beleidsbeïnvloeding van de kant van bewoners gerealiseerd kan worden.

In het onderzoek wordt participatie beoordeeld in het licht van ambtelijke reorganisaties, voortkomend uit de noodzaak om de problemen op tal van terreinen te lijf te kunnen. Participatie verwordt dan tot het legitimatie verschaffen aan deze reorganisaties, terwijl het niet wordt gezien als een produktieve kracht voor het oplossen van problemen.

Participatie als produktieve kracht is vooral afhankelijk van het vermogen van buurtorganisaties om zodanig in te spelen op maatschappelijke veranderingen dat een versterking en uitbouw van de buurtorganisatie mogelijk is. Tevens is dat afhankelijk van de marges die een buurtorganisatie heeft om wijzigingen in de relaties met projectgroepen te verdiskontereren in andere belangenbehartigingsstrategieën.

Koöperatieve interventie

Om niet vrijblijvende participatiemodellen te konstrueren en niet te vervallen in - "wat is haalbaar"-vragen -, zien de onderzoekers veel in de strategie van de "koöperatieve interventie".

In deze strategie zit zowel het element van coalitie - waar nodig - met delen van het ambtelijk en politiek bestuur, als het element vanuit een eigen eisenprogramma doelbewuste beïnvloeding te realiseren.

Vanuit de positie van een buurtorganisatie geredeneerd, is het van belang te kiezen voor een strategie waarmee structurele belemmeringen kunnen worden overwonnen. Buurtorganisaties zijn hoe dan ook afhankelijk van het politiek-administratief systeem voor de legalisatie van beslissingen en de realisatie van beleidsdoelen.

Een beïnvloeding van de beleidsvoorbereiding en de besluitvorming voor de buurtorganisatie staat in wisselwerking met het functioneren van het ambtelijk apparaat. Onder andere afhankelijk van de decentralisatietenden is het de vraag hoe deze wisselwerking gestalte kan krijgen.

De onderzoekers formuleren een aantal aanbevelingen, waarbinnen een drietal beginselen verwerkt zijn.

Ten eerste kan besturing van een veld met veel tegenstellingen en onderlinge afhankelijkheden niet vanuit één centrum plaatsvinden.

Ten tweede versterkt een heterogene aanpak de stabiliteit van en het eigen oplossingsvermogen binnen een buurt of wijk.

Ten derde moet de relativiteit van planning ingezien worden, in die zin dat iedere stap tot niet-voorzienbare andere leidt.

De aanbevelingen concentreren zich op de werkwijze en positie van de projectgroepen, de wijkopbouw en de kennisproductie.

Over de projectgroepen wordt gesteld dat een kleine groep met een zware mandatering het sterkst ingespeeld kan raken op de buurtsituatie. Daarbij zijn wel vaardigheden nodig in de coördinerende sfeer en wat betreft de proces- en de resource-planning.

Voorwaarde is de ambtelijke dekoncentratie in de vorm van een functionele, pragmatische opzet, naar gelang de fase en de dominantie van projecten en activiteiten binnen een buurt.

De wijkopbouw krijgt vorm wanneer aanwijsbare rechten en bevoegdheden op wijkniveau georganiseerd worden.

Zeggenschap van buurtorganisaties is afhankelijk van de ondersteuning, begeleiding, dienstverlening en de overdracht van bevoegdheden.

Tot slot is er een aanbeveling over de noodzakelijke kennis over relaties tussen betrokken actoren. Veel onderzoek is nodig om meer zicht en greep te krijgen over deze relaties.

Tot zover het 'Amsterdamse' onderzoek.

Inspraakverordening

Inspraak en participatie zijn van de kant van bewonersorganisaties en het opbouwwerk altijd met een zekere scepsis bekeken.

Te zeer werd geredeneerd vanuit een harmoniemodel, waarbij idealiter de uiteenlopende belangen op één lijn te brengen zijn. Voorgestelde constructies in die richting, zoals bijvoorbeeld de stadsvernieuwingscorporatie in de ogen van de opstellers van het BUPAS-rapport, zijn dan ook van tafel geveegd. Deze lijn sluit nauwelijks aan bij de praktijk van de stadsvernieuwing.

In de ontwerpwet op stad- en dorpsvernieuwing wordt nu nog alleen melding gemaakt van de verplichting te voorzien in een inspraakverordening.

In deze inspraakverordening moeten regels gegeven worden over de bekendmaking van plannen, het overleg daarover met de bevolking en over de rapportage van dit overleg en de uitkomsten.

Afhankelijk van de functies van inspraak kan deze regelgeving voldoende zijn; veelal heeft inspraak dan niet meer betekenis dan het overheidsop-treden te legitimeren.

In beide onderzoeken wordt een bredere omschrijving van inspraak gegeven, in ieder geval een omschrijving die beter aansluit bij de stadsvernieuwingpraktijk.

In vooral het Amsterdamse onderzoek worden inspraak en beïnvloedingsmogelijkheden gedefiniëerd in brede context van spel en tegenspel in de stadsvernieuwingpraktijk.

In de analyse van de problematiek wordt in beide onderzoeken recht gedaan aan de complexiteit van de stadsvernieuwingpraktijk, waarin coalitie en konflikt elkaar afwisselen naar gelang de situatie.

De rek van de gemeentelijke spelregels wordt echter veelal niet door de gemeente bepaald. Bijvoorbeeld de woonlasten is voor bewoners een zeer belangrijk punt, waarover duidelijkheid moet zijn, voordat zij hun fiat geven aan de verdere concretisering van de gemeentelijke plannen. Gemeenten hebben daar nauwelijks greep op. Dat is een zaak van de Rijksoverheid. Zoets kan gehele inspraakronden degraderen tot een reeks wassen neuzen, de bedoelingen ten spijt.

Een ander punt waar de gemeente weinig mee aankan is bijv. de huurharmonisatie. Vaak gaat deze dwars tegen eerder gemaakte afspraken in, hetgeen het vertrouwen in de rol van de diverse overheden er niet beter op maakt.

Wet betreft de planvorming is een enorme bureaucrativering te signaleren, waarmee bewoners en buurtorganisaties nauwelijks meer weg weten. Externe deskundigen ten behoeve van bewoners is een goede zaak, maar vaak spreken deze mensen dezelfde stadsvernieuwingstaal als de ambtenaren in de projectgroepen, hetgeen in ieder geval een kultuurtje doet ontstaan waar bewoners geen deel aan hebben.

De meeste plannen worden eerder gemaakt om de werkafspraken tussen de verschillende diensten op elkaar af te stemmen, dan dat het plannen zijn waarmee problemen in de buurt kunnen worden aangepakt. In dat licht zijn de aanbevelingen uit beide onderzoeken mager te noemen. De aanbevelingen uit het CEBEON-onderzoek hebben, geredeneerd vanuit bewonersoptiek, weinig om het lijf. Strategiese vragen, die voor de bewoners spelen, zoals, doen we wel of niet mee aan de projectgroep, wanneer stap je erin, maar ook wanneer stap je eruit, komen niet aan de orde. Bewoners hebben dan ook niet als opdrachtgever voor het onderzoek gefungeerd.

In het Amsterdamse onderzoek valt de centrale rol van de planning op. De verdere bureaucrativering van het stadsvernieuwingproces is daarmee onontkoombaar. Of bewoners daarmee gebaat zijn is zeer de vraag. De overheersende konklusie kan zijn dat beide onderzoeken gericht zijn geweest op de belangen van gemeentelijke- en rijksoverheid met betrekking tot het afstemmen van het ambtelijk apparaat op de situatie in de wijken. Sommige verfijningen zullen beter aansluiten bij wensen van bewoners, maar van een nevenschikking van de rol van bewoners in het stadsvernieuwingproces is geen sprake. Zo blijft het voetballen met een ping-pongbal.

Jur de Haan

Gebruikte literatuur:

CPI: verslag van de werkkonferentie over projektorganisatie bij stadsvernieuwing en inspraak, juni 1983.

CEBEON: nieuwe vorm van inspraak in de gemeente 's-Gravenhage, CPI-cahier nr. 5.

W. Beck en R. Mendel: bewonersparticipatie in stadsvernieuwinggebieden IWA-Amsterdam.

ONDERWIJSSTIMULERING ZAA NSTAD

Het Combinatie-pakket Zaanstad, gestart in 1981, werkt aan verbetering van onderwijskansen via samenwerking van scholen en buurthuizen. In zes buurten van Zaandam is een samenwerkingsverband tussen kleuter-, lagere school en buurthuis opgezet. Eén van de buurten is de Russische Buurt, waar de (enige) kleuter- en lagere school samenwerkt met een buurthuis, dat nog in opbouw is. Aan het overleg in de kerngroep van die buurt nemen ook twee ouders, en vertegenwoordigers van de speeltuinvereniging en de beleidsraad van het buurthuis deel.

De Russische Buurt ligt pal tegen het centrum van Zaandam, maar vormt toch een duidelijk afgegrensde buurt. Door toedoen van de bewoners is de buurt niet gesloopt voor kantoren en winkels, maar worden oude en slechte woningen nu vervangen door nieuwe huizen in het kader van stadsvernieuwing. Het blijft een woonbuurt.

In aansluiting op het themanummer van MO over onderwijsstimulering volgt hieronder een gesprek met mevrouw Eva Volmer uit Zaandam, voorzitter van de ouderkommissie van de kleuter- en lagere school de Walrus en lid van de kerngroep van het Combinatiepakket Zaanstad in de Russische Buurt.

"Kinderen hebben zoveel fantasie, waarom doen scholen daar vaak zo weinig mee?"

Eva vertelt, dat ze als ouderkommissielid intensiever betrokken is bij de school dan veel andere ouders. Scholen zitten vaak niet te springen om ouders, die zich met van alles willen bemoeien. De leerkrachten zien vaak allerlei grote plannen van ouderkommissies op zich af komen: zij kunnen uiteindelijk de zaken opknappen. Is het vreemd, dat de leerkrachten de boot vaak afhouden?

In de ouderkommissie van haar school heeft Eva er hard aan gewerkt een goede band met het onderwijzend personeel op te bouwen. De ouders boden ondersteuning aan voor allerlei praktische zaken: koffie-zetten op ouderavonden, typewerk verzorgen, enz. Vergaderingen werden gezelliger gemaakt: niet in een lokaal met neon-licht, waar de leerkrachten al de hele dag hadden gezeten, maar bij ouderkommissie-leden thuis. Erg belangrijk vond zij, dat naast en na de officiële vergadering ook allerlei kleinere, ogenschijnlijk onbelangrijke dingen besproken konden worden. Zo krijgen de leerkrachten ook wat meer zicht op de situatie waarin de kinderen leven.

Tussen de ouderkommissie en het team van de school is nu een uitstekende samenwerking ontstaan. Ouderkommissie-leden worden niet meer als "controleurs" of als "lastig" gezien; zelf kunnen deze ouders zich meer inleven in de mensen die voor de klas staan. Maar dat wil niet zeggen, dat ze hen door dik en dun zullen verdedigen. Eva blijft kritisch de ontwikkelingen volgen.

De goede relatie met het schoolteam maakt het voor de ouderkommissie makkelijker ook andere ouders bij de school te betrekken. Ouders kunnen nu voor en na schooltijd even binnen lopen. Op ouderavonden komen ouders niet alleen om tien minuten met de juf of de meester te praten, maar met de ouderkommissie-leden en andere ouders wordt het een en ander doorgepraat onder de koffie.

Deze positieve ontwikkeling heeft ook invloed op het werk van het Combinatiepakket. Veel ouders werken mee aan het opzetten van een dokumen-

tatie-centrum, het voorbereiden van festiviteiten en het helpen bij activiteiten in het kader van projecten. Zo ontstaat er meer contact tussen school en ouders en tussen school en buurt.

Bij de start van het Combinatiepakket (anderhalf jaar geleden) had Eva nauwelijks een beeld van wat het zou moeten inhouden. Ze beschrijft het als een sprong in het duister. Er konden ekstra beroepskrachten komen op de scholen en in het buurthuis en daardoor kon het onderwijs verbeterd worden.

Dat de school meer gaat aansluiten bij de ervaringen en de leefwereld van de kinderen uit de buurt, vindt ze erg belangrijk. Dat kan in de klas bijvoorbeeld door:

- als kinderen gevochten hebben en er een met een blauw oog loopt, vormt zoiets makkelijk een aanknopingspunt voor een kringgesprek;
- actuele gebeurtenissen kunnen kinderen verwerken in zelf te maken toneelstukjes, boeken, verhalen voor de buurtkrant;
- leerkrachten kunnen informatie geven, verhalen zoeken bij bepaalde situaties, ekskursies organiseren.

Kinderen hebben zoveel fantasie, vindt Eva. Daarvoor moeten ze ruimte krijgen thuis, in de buurt en ook op school. Een leerkracht zou daar op in moeten spelen.

Tegelijk stelt ze, dat het onzin is om van alle leerkrachten op school hetzelfde te verwachten. Een team is en blijft de som van zeer verschillende mensen, die ieder hun eigen mogelijkheden hebben. De een kan makkelijk inspelen op wat kinderen vertellen, de ander houdt meer vast aan z'n programma. De school blijft een speciaal terrein, waar kinderen heen gaan om te leren. Het is geen speelplaats of huiskamer.

Eva vindt het geweldig, dat de leerkrachten, hoe verschillend ze ook zijn, enthousiast en hard meewerken aan projecten, die in het kader van het Combinatiepakket opgezet worden. Eerst ging het voorzichtig, nu gaat het steeds makkelijker en soepeler. Er ontstaat ook meer samenwerking tussen verschillende klassen van kleuter- en lagere school.

Het Combinatiepakket legt de nadruk op betere onderwijskansen voor de kinderen door meer samenwerking tussen school en buurt(huis). Het overleg in de kerngroep met mensen van buurthuis en speeltuinvereniging vindt ze dan ook positief, ook al komt er niet altijd uit wat ze eigenlijk graag wil.

Samenwerking met andere buurtorganisaties leert je ermee rekening te houden, dat elke groep zijn eigen manier van werken heeft, een traditie kent, eigen kanalen heeft voor informatie, een eigen plaats in de buurt inneemt. Samenwerking betekent niet, dat je hetzelfde moet gaan werken of dat je naar buiten toe als één man/vrouw moet optreden. Dat kan niet: school blijft school en een buurthuis is echt iets anders.

Dat je elkaar als buurtorganisaties goed kunt ondersteunen blijkt bijvoorbeeld uit de samenwerking van de school met de Werkgroep Stadsvernieuwing bij het tot stand komen van een veilige oversteekplaats bij de school. Vanuit de ouderkommissie ondersteunt Eva ook de pogingen om te komen tot een gezamenlijke buurt-school-krant.

Als Eva overziet, wat er in de buurt zoal voor de kinderen te doen is, merkt zij op, dat er voldoende speelmogelijkheden, ontspanning en afwisseling in de buurt mogelijk is. Er hoeven voor haar geen nieuwe dingen bij te komen. De kinderen kunnen (nog) in het zand en met het hout, dat ze vinden bij de nieuwbouw midden in de buurt (stadsvernieuwing) naar hartelust spelen, hutten bouwen, e.d. Ze hebben daarnaast hun sportklubs, de speeltuinvereniging organiseert al 50 jaar lang goed lopende kinderactiviteiten, het buurthuis organiseert het een en ander, in de vakantie is er altijd wat te doen.

Ook ouders en andere buurtbewoners kunnen voorzover nodig in de buurt

zelf terecht. Voor problemen op het gebied van huisvesting, renovatie, verkeer e.d. is de werkgroep stadsvernieuwing altijd bereikbaar. De animo voor algemene informatie-avonden, kursussen e.d. is echter niet groot. De mensen komen wel als het gaat om hun kind of om hun straat; maar gaat het over een paar straten verder, dan laat men het al gauw afweten. Eva vraagt zich af, of je mensen er dan wel met de haren bij moet slepen. Dat heeft toch weinig zin. Die tijd kun je beter voor wat anders gebruiken.

Kontakten met buitenlandse gezinnen in de buurt zijn erg moeilijk. De taal vormt een geweldige barrière. Ouders van buitenlandse kinderen komen zelden naar een ouderavond. In de buurt zijn ook weinig kontakten met deze groep buurtbewoners. Ze hebben hun eigen ontmoetingspunten. Als school loopt men er vooral tegenop, dat het moeilijk is informatie door te geven. Briefjes met mededelingen voor de ouders krijgt men meestal niet op tijd vertaald.

Tussendoor worden we een paar keer onderbroken door telefoontjes en ouders die even langskomen. 's Morgens is namelijk de school bezet door de ouders in het kader van de akties tegen de onderwijsbezuinigingsmaatregelen. Een prima demonstratie die laat zien dat ouders zich ook verantwoordelijk voelen voor het onderwijs aan hun kinderen en zich er daadwerkelijk voor inzetten.

Al pratend komen er veel zaken op tafel, die hier niet allemaal vermeld kunnen worden.

Voor Eva is het duidelijk, dat het onderwijs steeds beter aansluit bij de wereld van haar kinderen. Ze blijft zich ervoor inzetten en ze hoopt dat steeds meer ouders er actief aan mee gaan werken.

*Pieter Jens, Combinatiepakket Zaanstad,
p/a SCOZ, Postbus 201, 1560 AE Krom-
menie. Tel. 075 - 552308.*

ONDERSTEUNING OP HET WELZIJNSTERRAIN

Over de noodzaak van samenhang en integratie van ondersteuningsfuncties heeft Herman Radema een inleiding gehouden op 25 mei jl. tijdens een studiedag "Welzijn in een gedecentraliseerd bestel". De dag was georganiseerd door de Stichting Kontakt, een samenwerkingsorgaan van de plaatselijke en regionale welzijnsorganen en de provinciale opbouworganen. Volgens Radema is er de laatste tijd toenemende behoefte aan ondersteuning van de alledaagse praktijk van het welzijnswerk. Dat kan gaan om dokumentatie, een eenvoudig onderzoek, ondersteuning bij werk of om werkbegeleiding. Om de bestaande verkokering in het welzijnswerk te doorbreken en de samenhang binnen het uitvoerend werk te bevorderen, pleit Radema voor een samenhangend gebruik van ondersteuningsfaciliteiten. Op lokaal niveau zouden de ondersteuningsfuncties bijeen gebracht kunnen worden in één paraplu-orgaan. Van zijn inleiding is een bewerking in brochure-vorm uitgebracht, getiteld "Ondersteuning op het welzijnsterrein".

*Te bestellen door overmaking van f 3,-
(inkl. porto) op gironummer 266 60 20
t.n.v. Stichting Kontakt te Assen, on-
der vermelding van "ondersteuning".*

BROCHURE OPBOUWWERK EN ONDERWIJSSTIMULERING

Het Werkcentrum Opbouwwerk Zuid-Oost Nederland heeft een brochure uitgebracht over de theorie en praktijk van opbouwwerk en onderwijsstimulering. Een van de doelen van de publikatie is een verheldering van de discussie omtrent uitgangspunten, opvattingen, werkwijzen en al dan niet verborgen doelen binnen de tak van sociaal-kultureel werk die zich richt op de onderwijsproblematiek. Allereerst wordt in de brochure aandacht besteed aan de ongelijke kansen in het onderwijs (wat is het probleem?). Daarna wordt bekeken wat welzijnswerk zou moeten zijn als het gebruik maakt van de methode opbouwwerk. Ten derde worden de resultaten geschetst van een inventariserend onderzoek naar activiteiten op dit terrein in Limburg en ten vierde worden de beleidsuitgangspunten genoemd die de subsidiegever hanteert m.b.t. dit werk. Het laatste hoofdstuk van de brochure bestaat uit een aantal konklusies en uitspraken over het welzijnswerk dat zich richt op het vergroten van onderwijskansen.

De brochure kan worden besteld door f 16,50 over te maken naar girorekening 392 53 38 t.n.v. Werkcentrum Opbouwwerk Sittard, o.v.v. brochure opbouwwerk en onderwijsstimulering.

OP KAMERS

De Landelijke Organisatie Belangengroepen Huisvesting brengt een nieuwe brochure voor kamerzoekenden en kersverse kamerbewoners uit. Onder meer tips voor het kamer zoeken, hoe zit het met de financiën (waarborgsom, overnamegeld, sleutelgeld), een modelhuurkontraat, berekeningswijze voor een redelijke huurprijs en een lijst van niet-kommerciële organisaties die kunnen bemiddelen.

Per gewenst exemplaar f 0,50 overmaken op girorekening 306 73 98 t.n.b. LOBH-informatie te Amsterdam, o.v.v. ... ex. 'Op kamers'.

GEUR EN FLEUR

Hepke Taekema, initiatiefnemer van het projekt "Geur en Fleur" inzake goedkope volkstuinten voor werklozen (zie M.O. nummer 11), heeft zijn bevindingen op papier gezet. Hij hoopt dat anderen het idee oppakken en op die manier meewerken aan het leefbaar houden van de maatschappij. Volgens Hepke is het maar een druppel op de gloeiende plaat, maar zegt hij "als het blijft druppelen, houden we het hoofd koel". Wie meer wil weten over het opzetten van tuinen voor uitkeringsgerechtigden kan een brochure bestellen door overmaking van f 5,- op RABO-rekening 3307.29.535 t.n.v. Tuinvereniging Geur en Fleur, p/a De Finne 19, Tjalleberd. Van het geld dat eventueel overblijft, wordt tuingereedschap of een waterpomp-installatie bekostigd.

VERZEKERINGEN

Met de weinig opbeurende inleiding dat morgen het gebouw kan afbranden, een beroepskracht verongelukken of een massale vechtpartij de inventaris doen kortwieken, gaat het Katern bij Buut nummer 9 (juli 1983) in op de verschillende verzekeringen die nuttig 'kunnen' zijn voor welzijnsinstellingen. De kollektieve WA-verzekering, afgesloten door GAMMA t.b.v. het sociaal-kultureel werk, wordt uitvoerig behandeld. Daarnaast wordt aandacht besteed aan diverse andere soorten verzekeringen, zoals de brand en gevarenverzekering, rechtsbijstandverzekering, kostbaarhedenverzekering, ongevallenverzekering, enz. Bij elke verzekering wordt de vraag gesteld of deze "nodig" is en dat is volgens de samenstellers van het katern beslist niet altijd het geval. Verder staat in het katern informatie over het sluiten, veranderen en opzeggen van verzekeringen, het werken met tussenpersonen, enz.

*Buut, nummer 9, postbus 14004,
3508 SB Utrecht, Tel. 030-334314.*

BOUWEN VOOR DE BUURT

De leuze van de Rotterdamse stadsvernieuwing is "Bouwen voor de buurt". In hoeverre daar op de lange termijn sprake van is, vormde de probleemstelling van een onderzoek dat is uitgevoerd door Helma Lamers in opdracht van het Bureau Inspraak Begeleiding en Aktiegroep Het Oude Westen. Het onderzoek richtte zich op de beleving van bewoners in een renovatiebuurt - 5 jaar na de verbetering - over hun woning, over de woonlasten en over de huurharmonisatie. Aan één van de doelstellingen van "Bouwen voor de buurt", nl. het bouwen voor zittende bewoners, is nauwelijks voldaan. Andere doelstellingen zoals streven naar 100% woningwetwoningen, wijkgerichte woningtoewijzingsregels, betaalbare huren en directe betrokkenheid van het projekt van de toekomstige bewoners, zijn ten dele of geheel gerealiseerd. De resultaten van het onderzoek zijn, ondersteund door cijfermateriaal, opgenomen in het rapport "Dat wat je moet betalen, moet je betalen". Het rapport probeert een inzicht te geven in het verleden, heden en de toekomst van een verbeterde buurt.

*Te bestellen bij Monique Smit. Tel.
010-895579.*

HERSTRUCTURERING LANDELIJKE ORGANISATIES

Onlangs is het rapport "Positiebepaling" verschenen van de Commissie Herstructurering Landelijke Organisaties, waarin de uitgangspunten worden geformuleerd voor de herstructurering van het landelijke welzijnsbestel. Op een eerder rapport van de commissie hebben zo'n 100 organisaties gereageerd. Het woord is nu aan de minister van WVC. Als hij de uitgangspunten onderschrijft, zal een kleine stuurgroep zo spoedig mogelijk met de uitwerking beginnen van het proces, dat de basis moet vormen voor de zo noodzakelijke samenwerking en samenhang in het landelijke welzijnsveld en -beleid.

Het rapport "Nadere positiebepaling" is verkrijgbaar door f 10,- over te maken op girorekening 97015 t.n.v. CHLO, Den Haag.

is een mededelingenblad voor het opbouwwerk.

M.O. verschijnt tenminste acht maal per jaar: zes gewone en 2 à 4 themanummers. Een abonnement kost \$ 25,-. Bij meer-abonnementen reductie op aanvraag. Losse nummers \$ 3,50, excl. portokosten.

Prins Mauritsweg 26
2532 LS Den Haag
070-421354
070-521354

Samenstelling: Greet Hettinga, Charlotte Krop
Wil van de Leur, Maarten Snel
van Leur, Maarten Snel

HSA001000012
12
Tijdschriften MO